

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2016

Vladimíra Chalupná

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Vladimíra Chalupná

Aktivity Městské knihovny Varnsdorf zaměřené na lužickosrbskou kulturu

Activities of the Public Library Varnsdorf in the area of The Lusatia culture

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Hana Slámová, Ph. D.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PhDr. Haně Slámové, za vedení této bakalářské práce s ochotou a trpělivostí. Dále bych ráda poděkovala ředitelce Městské knihovny Varnsdorf Ing. Iloně Martinovské za ochotu při poskytování informací k mé bakalářské práci.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Varnsdorfu dne 27. dubna 2016

.....

Vladimíra Chalupná

Identifikační záznam

CHALUPNÁ, Vladimíra. *Aktivity Městské knihovny Varnsdorf zaměřené na lužickosrbskou kulturu*. Varnsdorf, 2016. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o spolupráci Lužice a České republiky. Zaměřuje se zejména na spolupráci Lužice s městem Varnsdorf a s Městskou knihovnou Varnsdorf.

V práci je stručně popsána historie Lužice a Lužických Srbů. Následuje prezentace vývoje spolupráce České republiky s Lužicí, jsou zde uvedeny počátky spolupráce města Varnsdorf i příklady konkrétních aktivit a organizací. Bakalářská práce se zaměřuje na aktivity Městské knihovny Varnsdorf, která dlouhodobě s Lužickými Srby spolupracuje, proto v práci najdete stručnou historii knihovny a popis jednotlivých oddělení. V práci jsou dále popsány historie i aktivity knihovny zaměřené na Lužické Srby včetně tříletého projektu Městské knihovny Varnsdorf „Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice“.

V praktické části bylo zvoleno dotazníkové šetření. Byly zvoleny dva samostatné dotazníky, jeden pro uživatele Městské knihovny Varnsdorf a druhý pro vybrané knihovny v Severních Čechách. Oba dotazníky byly zaměřeny na znalost Lužice, Lužických Srbů a aktivity s lužickosrbskou tematikou. Dotazníky jsou znázorněny formou grafů a vlastní výsledky popsány a vyhodnoceny.

Klíčová slova: Lužice, Lužičtí Srbové, spolupráce, Varnsdorf, Městská knihovna Varnsdorf, knihovny, Severní Čechy

Abstract

The bachelor theses deals with the cooperation of Lusatia and the Czech Republic. It focuses mainly on the cooperation of Lusatia and town of Varnsdorf and with the Varnsdorf public library.

There is a brief description of Lusatia and Lusatian Sorbs. Then follows presentation of development of the cooperation of the Czech Republic and Lusatia, beginnings of the cooperation of Varnsdorf are mentioned as well as specific examples of activities and organizations. The bachelor theses focuses on activities of Varnsdorf public library which has long lasting history of cooperation with Lusatian Sorbs. Therefore a brief history of the library and description of its departments is a part of the theses. Next, the theses describes history and activities of the library concentrating on Lusatian Sorbs including three year project of the public library called „Varnsdorf public library – Meeting over the border“.

For practical part of the theses was chosen questionnaire survey with two independent questionnaires, one for Varnsdorf library members and second for North Bohemian libraries members. Both questionnaires listed questions about the knowledge of Lusatia, Lusatian Sorbs and activities with lusatiasorbian topics. Questionnaires were in a graph form and their results are described and evaluated.

Keywords: Lusatia, Lusatian Sorbs, cooperation, Varnsdorf, Varnsdorf public library, libraries, North Bohemia

Obsah

1.	Úvod.....	11
2.	Nástin historie a současnosti Lužice a Lužických Srbů.....	13
3.	Spolupráce Čech a kontakty s Lužicí.....	18
3.1	Praha a Lužičtí Srbové.....	18
3.2	Varnsdorf – „Okno do Lužice“.....	20
4.	Současná spolupráce Města Varnsdorf s Lužickými Srby.....	23
5.	Spolupráce Městské knihovny Varnsdorf s Lužicí a Lužickými Srby.....	28
5.1	Městská knihovna Varnsdorf.....	28
5.1.1	Stručná charakteristika místa a informačního okolí.....	28
5.1.2	Historie knihovny.....	28
5.1.3	Status Městské knihovny ve Varnsdorfu.....	31
5.2	Oddělení pro dospělé čtenáře.....	32
5.3	Dětské oddělení.....	35
5.4	Hudební oddělení.....	36
5.5	Oddělení lužickosrbské literatury.....	38
5.6	Aktivity.....	39
5.6.1.1	Svátek lužickosrbské poezie.....	40
5.6.1.2	Oddělení lužickosrbské literatury.....	41
6.	Projekt „Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice“.....	42
6.1	Přednášky pro školy.....	43
6.2	Literární soutěže.....	44
6.3	Literatura.....	45
6.1	Výstavy.....	46
6.2	Koncerty.....	47
6.3	Přednášky pro veřejnost, exkurze.....	48

6.4	Doplnění fondu.....	48
6.5	Stálá expozice.....	49
6.6	Kontaktní místo.....	49
7.	Dotazníkové šetření.....	50
7.1	Dotazníky pro veřejnost.....	50
7.2	Dotazníky pro knihovny.....	57
7.3	Vyhodnocení dotazníku.....	62
8.	Závěr.....	64
9.	Seznam použitých zdrojů.....	67
	Seznam obrázků.....	69
	Seznam grafů.....	70
	Seznam příloh.....	70

**„Knihovna je místem, kde se setkávají myšlenky a lidé. Knihovna inspiruje, překvapuje
a posiluje.“**

(Prohlášení o nové vizi pro finské veřejné knihovny) [Koontz, Christie (ed.), 2012, str. 16]

1. Úvod

K výběru a zpracování tématu bakalářské práce mi pomohly vlastní poznatky z mého zaměstnání v Městské knihovně Varnsdorf, která úzce spolupracuje s Lužickými Srby.

Lužičtí Srbové jsou nám vedle Slováků nejbližším slovanským národem. A přesto – kdo z nás má povědomí o existenci nejmenšího slovanského národa, jejich životě, jejich zvycích, jejich problémech? Z vlastní zkušenosti vím, že je potřeba podporovat a rozvíjet vědomí a znalosti o Lužici a Lužických Srbech nejen na severu Čech, ale obecně v České republice. Je pravda, že Lužickým Srbům již nehrozí násilné poněmčování, že si dokázali vybudovat určitou stabilitu, získat podporu Evropské unie, ale přesto tento nejmenší slovanský národ potřebuje pomoc neustále.

Možná nás už nepotřebují ke vzpruze svého národa, ale jistě je potřeba, aby se nejen v pohraničních oblastech mluvilo o Lužici, Lužických Srbech a jejich tradicích. Je důležité, aby studenti, mládež, děti, ale i dospělí věděli o tomto národu, který žije nejen v Sasku a Braniborsku, ale také v Čechách, aby věděli o podpoře a spolupráci českého národa vůči Lužickým Srbům. Nesmí se zapomenout, že i mezi námi pořád Lužičtí Srbové žijí, protože tu „zapustili kořeny“, mají tu rodiny, přátele a práci. Znalost a pochopení minulosti nám umožní lépe chápat přítomnost a pozitivně ovlivnit budoucnost.

Moje babička se přátelí a dlouhá léta pracovala s několika Lužickými Srby. Jako malé dítě jsem se vždy divila, proč mluví tak zvláště česky. Když jsem se babičky ptala, odpověděla mi, že to jsou Lužičtí Srbové, a proto nemluví správně česky. Já to vzala jako fakt a už jsem dále nezjišťovala, kdo vlastně Lužičtí Srbové jsou. Ani jsem netušila, že kousek od nás existuje takový národ, který má svůj jazyk, své tradice... Například o sudetských Němcích jsme se učili ve škole. Věděli jsme, že žijí mezi námi, věděli jsme o jejich životních útrapách, ale kdo z nás ví, že u nás žijí Lužičtí Srbové a čím v historii prošli? Proč právě informace o nejmenším slovanském národu nepatřily do učebních osnov?

Proto je potřeba neustále o tomto národu hovořit. Informovat nejen žáky a studenty, ale i širokou veřejnost, aby se obecně rozšířilo povědomí o tom, že Lužičtí Srbové žijí mezi námi, mají svou historii, své zvyklosti, své problémy. Pro zvyšování povědomí o Lužici a Lužických Srbech velmi mnoho vykonala a stále dělá Městská knihovna Varnsdorf, kde v současné době pracuji jako knihovnice. Toto téma je pro mě zajímavé a týká se mě osobně i pracovně. Z výše uvedených důvodů jsem si jako téma své bakalářské práce zvolila aktivity Městské knihovny Varnsdorf zaměřené na lužickosrbskou kulturu.

Bakalářská práce je strukturována do osmi kapitol. Úvodní kapitola je věnována historii a současnosti Lužice a Lužických Srbů. Následující kapitola pojednává o spolupráci Čech s Lužicí. Čtvrtá a pátá kapitola popisuje spolupráci Města Varnsdorf a Městské knihovny Varnsdorf s Lužicí a Lužickými Srby. Kapitola s názvem „Projekt Městské knihovny Varnsdorf – Setkávání přes hranice“ vystihuje činnosti realizované za účelem zvýšení povědomí o životě Lužických Srbů na obou stranách hranic. Jedná se např. o přednášky pro školy, literární soutěže, výstavy apod. Předposlední sedmá kapitola je věnována dotazníkovému šetření, které je zaměřené na znalosti čtenářů Městské knihovny Varnsdorf o problematice Lužických Srbů a aktivity knihovny spojených s touto problematikou. Závěr je shrnutím získaných informací.

Použitá literatura je citována v souladu s normou ISO 690:2010. Citace v textu jsou napsány podle Harvardského systému, a jsou uvedeny v hranatých závorkách.

2. Nástin historie a současnosti Lužice a Lužických Srbů

Lužičtí Srbové pocházejí ze slovanských kmenů, které před tisíci lety obývaly území dnešní Lužice a části střední a východní Evropy, mezi Baltským mořem na severu a Dunajem na jihu, od řek Sálou a Nábou na západě, na území dnešního Polska na východě. (Hrabal, Milan, 2010, str. 6; Čermák, Radek, 2011, str. 15)

Nejstarší svědectví o osídlení v oblasti dnešní Lužice je zaznamenáno z doby 12 000 – 8000 let př. n. l., kdy nastal konec doby ledové. Naleziště byla určena v blízkosti Bautzenu a Golßenu, další naleziště se nachází například na břehu jezera Reichwalde. Ve 3. tisíciletí př. n. l. je tato část země velmi řídko osídlena, objevují se zde krátkodobá lovecká a pastevecká tábořiště. Velmi významná naleziště se nachází v nynějším Löbau a Weißagu. Ve 2. tisíciletí př. n. l., tedy v časech doby bronzové, chyběla v Lužici měděná a cínová ruda, k výrobě bronzu a zlata. Ojedinele do této oblasti pronikala Únětická kultura, ta je pojmenovaná podle pohřebiště Únětice u Prahy. (Bobková, Lenka, 2008, str. 15; Čermák, Radek, 2011, str. 11)

Od 9. st. př. n. l. ztrácíme o potomcích Lužické kultury zachované informace a neví se o nich v podstatě nic, tento stav přetrvává až do 7. stol. n. l., kdy historici uvádějí, že obyvatelé Lužice mluvili západoslovanským jazykem, podobným dnešní lužické srbštině a také jejich kultura byla převážně slovanská. Lužická kultura byla známa též jako kultura „lidu popelnicových polí“, to proto, že zde byly nalezeny keramické urny („popelnice“), obsahující spálené lidské ostatky. (Čermák, Radek, 2011, str. 11-12)

Ve 2. st. př. n. l. zde působila burgundská Luboszycká kultura, která je spojována s východogermánským kmenem Burgundů. Na počátku 4. st. n. l. byla Lužice z velké části opuštěna, není zcela jasné, zda se zbývající Germáni setkali s přicházejícími Slovany. (Bobková, Lenka, 2008, str. 15)

Podle historiků se tyto slovanské kmeny dělily na tři větší kmenové svazy:

- Srbové, ke kterým patřili také Milčané a Lužičané
- Obodrité
- Lutici. (Hrabal, Milan, 2010, str. 6)

Písemnictví se zmiňuje o několika srbských skupinách, nejznámější jsou dvě, ze kterých se utvořil národ Lužických Srbů. První jsou Lužici nebo také Lužičané (lat. Lunsizi), kteří

působili na území Dolní Lužice. Druhou skupinou jsou Milčané (lat. Milzane), kteří obývali západní část Horní Lužice.

Obrázek 1: Mapa sídlišť kmenů Polabských Slovanů
[Hrabal, Milan, 2010, s. 31]

Ve středověku označení „Milčané“ zaniklo, a obyvatelé Horní a Dolní Lužice byli nazýváni „Lužičané“ (něm. Winden), toto označení vydrželo do současnosti. (Čermák, Radek, 2011, str. 15)

Slované přišli do Lužice jako netradičně celistvé uskupení nejpozději v 6. st. n. l. V té době Slované osidlovali střední Evropu, mezi nimi české země. Nicméně přítomnost Slovanů v Lužici je doložena na přelomu 7. – 8. st. n. l. První písemná zmínka o Srbech se nachází v kronice franckého mnicha Fredegara (z roku 631 n. l.), který je pojmenoval Surbi. Píše se zde o Srbech jako o součásti Sámova vojska v boji proti Avarům. V 8. – 9. st. se na území

nyňjší Lužice rozkládala Franská a posléze Východofranská říše, zároveň se zde v letech 883 - 897 uplatňovala moc Velkomoravské říše. (Novotňák, Miliduch M., 1945, str. 16)

Roku 806 skončila válka osudovou porážkou slovanských vojsk pod vedením knížete Miliducha, a od této porážky až do dnešních dnů byli Slované podrobováni germanizaci. Těmto bojům byla slovanská kultura vystavována po tři století. (Hrabal, Milan, 2010, str. 7)

Češi získali nadvládu v Lužici ve 14. stol., kdy vymřením braniborských Askánců se obě Lužice staly zeměmi Koruny české. Vládu převzali Lucemburkové a v roce 1410 vytvořili jednotný územní celek pod názvem Horní Lužice. V této době byla vydávána nařizení bránící Lužickým Srbům obchodování i začleňování do městské společnosti. Písemným dokladem z té doby je Budyšínská přísaha, první lužickosrbská památka, kdy budyšínsťi měšťané lužickosrbské národnosti slibují svou věrnost českému králi. Byla to přísaha pouze měšťanů, neboť vyšší vrstva lužických obyvatel se poněmčila. (Páta, Josef, 1946, str. 49 – 51)

Za vlády Karla IV. byla k České koruně přikoupena Dolní Lužice. Slavnostním vtělením Horní a Dolní Lužice do českého státu se stal den 1. srpna 1370. [David, Josef, 1946, s. 25]

V 15. stol. bylo dolnolužické markrabství trvale připraveno o Chotěbuz, v období třicetileté války získali celou Lužici Habsburkové a definitivní potvrzení odloučení Lužice od Čech bylo stvrzeno v Praze 30. května 1635, v konečné podobě pak ve Zhořelci 24. dubna 1636. (Čermák, Radek, 2011, str. 35)

Od 19. stol. se v Prusku snažili Lužické Srby potlačit a přizpůsobovat k obrazu svému (požadována znalost němčiny a přebírání ideologie). (Bobková, Lenka, 2008, str. 215) V této době začíná lužickosrbské národní obrození. Vzor si patrně vzali z Čech a dalších slovanských národů. Také díky známostem a možnostem studia s Čechy měli chovanci Lužického semináře na Karlově Univerzitě silný vztah k obrozenectví. (David, Josef, 1954, str. 26)

Dnešní Lužice pokrývá pouze část území, které byly v minulosti osídlené Srby. 3. října 1990 došlo ke sjednocení Německa a Horní Lužice se znovu začleňuje do obnovené země Sasko a Dolní Lužice (s menší částí Horní Lužice) do Braniborska. Toto rozdělení působí až do současnosti. Zajímavostí je, že i v Čechách žili Lužičtí Srbové, a to na území Šluknovského a Frýdlandského výběžku. (Hrabal, Milan, 2010, str. 7)

Obrázek 2: Mapa současné Srbské Lužice

[Hrabal, Milan, 2010, s. 6]

V tomto období je již postoj, co se týká Německa k Lužici a Lužickým Srbům vstřícný. Německá komunita v současnosti Lužické Srby jako národnostní menšinu respektuje, uznává její práva, podporuje v činnosti a provozu lužickosrbské školství (školy, školky, gymnázia), udržuje kulturu a jazyk Lužických Srbů v povědomí nejen německého národa. Není tomu však v celém Německu, stále jsou místa, kde je kultura a jazyk Lužických Srbů v ohrožení, a v jistých ohledech strádají. Hornolužičtí Srbové jsou stíženi uzavíráním škol, v Dolní Lužici se zásluhou těžby hnědého uhlí ničí a likvidují celé vesnice. Dalším omezujícím faktorem je například pokles počtu vydávaných knih, činnost uměleckých lužickosrbských souborů je také

ohrožena, neboť finance na lužickosrbskou kulturu jsou redukovány. Další problém se naskytl v rozdílném školském systému, či jiném zákonodárství, rozdělením do dvou spolkových zemí, kterými jsou Sasko a Braniborsko.

Proto je i dnes pro Lužické Srby velmi nutná podpora ostatních slovanských národů, především Čechů, Slováků a Poláků.

3. Spolupráce Čech a kontakty s Lužicí

3.1 Praha a Lužičtí Srbové

V dávných dobách se Lužice s Čechami prolínala, v historii byly snahy o sloučení území Lužice a Čech, i když se nepodařilo za několik století sloučit tyto dva národy, jejich spolupráce stále trvá. Navzájem se o svých národech a jejich historii učí, aby podpořili spolupráci a rozšířili informace do povědomí občanů své země.

Český národ věnoval vždy osudu Lužických Srbů velkou pozornost a podporoval je. Po ztrátě politického svazku mezi českými zeměmi a Lužicí (rok 1635) se kontakty mezi Čechy a Lužickými Srby odehrávaly především v oblasti kultury a vzdělávání.

V roce 1692 byla v Praze bratry Šimonovými, lužickosrbskými duchovními, založena nadace na podporu lužickosrbských studentů. Jelikož v té době nebylo možné katolický seminář zřídit na území dnešního Saska, bratři Šimonové v roce 1704 za své dědictví koupili dům na Malé Straně. Dům však byl nedostačující pro původní záměr, a proto o dvanáct let později dokoupili sousední staveniště a 15. června 1726 byl položen základní kámen nynějšího domu – Lužického semináře. V roce 1728 navštěvovalo nadační seminář devatenáct studujících. (Čermák, Radek, 2011, str. 35) „*Poslední chovanci byli v Lužickém semináři do prázdnin roku 1922. Bylo jich celkem 21 - 8 Lužických Srbů a 13 Němců*“. [www.luzice.cz]

Zajímavostí je, že v Lužickém semináři sídlí různé instituce s malými přestávkami dodnes. V roce 1922 byl ústav přenesen do Lužice, kde působil v budyšínské kapitule. Ta však již byla z větší části poněmčená a jejím cílem se stalo přerušení kontaktů s českým prostředím a studenty. (David, Josef, 1954, str. 26)

Tehdejší československá vláda slíbila poskytovat lužickosrbským studentům na Karlově univerzitě každým rokem několik stipendií. Závazek dodržovala až do roku 1938. Po druhé světové válce po celých 10 let sloužila znovu budova semináře jako lužická kolej. Když se k moci dostala socialistická vláda, budovu zestátnila, ale její zaměření zachovala a umožnila pořádat v ní akce s lužickosrbskými náměty. Do roku 2002 zde byla funkční i adekvátní lužickosrbská knihovna. V témže roce byl objekt a s ním i knihovna poškozeny povodněmi. Snahu o obnovu knihovny se v posledních letech daří realizovat. V Lužickém semináři bydlel i lužickosrbský buditel Michal Hórnik nebo básník Jakub Bart-Čišinski.

V Praze roku 1846 vznikl první spolek lužickosrbských studentů Serbowka, ve které se se studujícími setkával i Josef Dobrovský, jenž navštěvoval semináře pravidelně a posléze organizoval pro studenty slovanská cvičení. Schůzky se konaly jednou až dvakrát týdně, byla při nich probírána mluvnice a studenti zde četli vlastní práce. Po úmrtí Josefa Dobrovského se vedení studentů ujal Václav Hanka a po něm Karel Jaromír Erben. V období první světové války bylo působení semináře slabé, ale stále aktivní. Zrušení semináře přineslo těmto činnostem naprostou zkázu. (Zmeškal, Vladimír, 1948, str. 30-31)

Roku 1907 byl v Praze založen Česko-lužický spolek (Łužisko-serbske towarzstwo) „Adolf Černý“, pojmenovaný po vynikajícím českém sorabistovi Adolfu Černém (1864 -1952). Sídlem spolku je Lužický seminář v Praze na Malé Straně. Spolek byl později přejmenován na „Společnost přátel Lužice“. Cílem této společnosti je zachovávání přátelských vztahů s Lužickými Srby, propagovat vědomosti o Lužici a Lužických Srbech mezi českou a slovenskou veřejností, čerpat pro Lužické Srby politickou podporu, seznamovat českou a slovenskou veřejnost s kulturou a jazykem Lužických Srbů a naopak také umožnit seznámení se s českou a slovenskou kulturou v Lužici. Společnost přátel Lužice řídí a veřejnosti zpřístupňuje Hórnikovu knihovnu, největší sbírku sorabik (knih s lužickosrbskou tematikou) mimo Lužici. Prvním předsedou spolku byl Jan Bryl, jeho pokračovatel byl Cyril Wjenka. Od roku 1920 vydával Lužickosrbský věstník a další publikace, které informovaly veřejnost o Lužici. (David, Josef, 1954, str. 26)

Prezident Tomáš Garrigue Masaryk, ve své knize „Nová Evropa“ (1920), která byla přeložena i do lužické srbštiny, žádá o osvobození neněmeckých národností v Německu. V tomto období byla velká snaha o připojení Lužice k Československu. Problémy Lužických Srbů v Německu se řešily navíc i v českém parlamentu. Byly konány protestní schůze.

Když byl profesor Páta za svoji činnost v roce 1942 nacisty popraven, jeho roli přebrali Antonín Frinta a Mikławš Krječmar. V Praze bylo umožněno sorabistiku studovat do padesátých let, kdy následkem politického rozhodnutí bylo učení přemístěno do Lipska. Do své tragické smrti roku 1989, se od šedesátých do osmdesátých let věnoval sorabistice profesor Jan Petr. Jeho následovníkem zabývajícím se sorabistikou se stal profesor Zdeněk Urban, jenž studium této oblasti na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obnovil. (David, Josef, 1954, str. 28)

Různé spolky podporovaly spolupráci mezi Čechami a Lužicí. Pořádaly se například i tábory pro děti pěvecké a hudební soubory pod vedením hudebního skladatele B. Krawce, koncertovalo se po celém Československu a Lužičtí Srbové se zúčastňovali sokolských sletů. (David, Josef, 1954, str. 26)

Zvláštností je, že národ Lužických Srbů se snaží vychovávat v každé generaci jakýmkoliv způsobem umělecky zaměřenou osobnost. Mladí Lužičtí Srbové jsou tak vedeni k literatuře, k psaní, k hraní na hudební nástroj či zpěv, malování a mnoho dalších uměleckých činností.

3.2 Varnsdorf – „Okno do Lužice“

Významnou událostí v poválečném Československu, která přispěla k intenzitě česko-lužickosrbských vztahů, se stal vznik lužickosrbského gymnázia ve Varnsdorfu, které zde působilo v letech 1946 -1949. O vzniku gymnázia rozhodla poloha na hranicích se Saskem a přízeň obyvatel města Varnsdorfu. Bylo nazýváno „Oknem do Lužice“. Československá vláda založila Staškovo lužickosrbské gymnázium, pojmenované po JUDr. Františku Staškovi, významném právníkovi, budovateli školství v Severních Čechách a podporovateli Lužických Srbů. Ve Staškově lužickosrbském gymnáziu se začalo vyučovat 1. prosince 1945. S výukou se začalo ve městě Česká Lípa a po další tři roky vyučování probíhalo ve Varnsdorfu, po té se výuka přemístila do města Liberec. (Čermák, Radek, 2011, str. 96; Maštálko, Josef, 1946, str. 28)

*Obrázek 3: Staškovo lužickosrbské gymnázium
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Středoškolské vzdělání v rodném jazyce zde získala podstatná část pozdější lužickosrbské inteligence. Lužickosrbští studenti se kromě výuky účastnili brigád ve městě a okolí. V té době působila ve Varnsdorfu početná skupina Domowiny, lužickosrbský pěvecký sbor a taneční soubor, vznikla zde taneční kapela „Student“, vydávaly se noviny „Náš puć“ (Naše cesta). Studenti se též věnovali sportu, hráli fotbal, chodili cvičit do Sokola a zúčastnili se všesokolského sletu v Praze na Strahovském stadionu (1948). V červnu 1949 sovětská vojenská správa již nepovolila studentům z Lužice studovat v Čechách.

V období socialismu došlo k útlumu oficiálních kontaktů mezi Lužickými Srby a Čechy. Teprve po sametové revoluci došlo k obnově a k zintenzivnění česko-lužickosrbských vztahů. Kromě pražských aktivit Společnosti přátel Lužice se Varnsdorf stal místem setkání s lužickosrbskou kulturou.

Od roku 1997 se zde konají každoroční Svátky lužickosrbské poezie. K varnsdorfským aktivitám patří též setkání prezidenta České republiky Václava Havla s představiteli Lužických Srbů v roce 1999.

Vyjma činností knihovny má velký význam též spolupráce mezi Biskupským gymnáziem Varnsdorf a Lužickosrbským gymnáziem Budyšín. Gymnázia spolu uzavřela partnerskou smlouvu a rozvinula dlouhodobou a aktivní spolupráci. (Hrabal, Milan, 2011, str. 27)

Nejznámější akcí se stala „Varnsdorfská solidarita“, což byla podpisová akce proti uzavírání lužickosrbských škol v Sasku. (Hrabal, Milan, 2010, s. 27; SINE, 2003, str. 425)

K výrazným lužickosrbským osobnostem působícím ve Varnsdorfu patří bezpochyby Bjarnat Krawc (někdy uváděn jako Bjarnat Krawc-Schneider – významný hudební skladatel), Hanka Krawcec (výtvarnice, grafička), Ben Budar (spisovatel, překladatel), Ruta Rawpowa (zpěvačka, učitelka), Michał Michałk (mistr v boxu ČSR), Mikławš Krječmar (ředitel gymnázia), Benedikt Dyrlich (spisovatel, novinář, politik), Jurij Koch (spisovatel), Marja Młynkowa (spisovatelka, historička).

4. Současná spolupráce Města Varnsdorf s Lužickými Srby

Město Varnsdorf a její organizace pořádali a stále pořádají několik akcí zaměřených na lužickosrbskou kulturu. Prvopočátek a vlastně i vznik spolupráce Města Varnsdorf se odehrával v době, kdy národ Lužických Srbů neustále bojoval o přežití, o zachování svých tradic. Hrozilo jim a dosud hrozí neustále poněmčování a Lužičtí Srbové se snaží všemožnými prostředky proti zániku svého národa bojovat. Jedním z prostředků bylo zviditelnění nejmenšího slovanského národa a jednou z cest byla spolupráce s Českou republikou.

První pořad, který se týkal Lužických Srbů ve spolupráci s městem Varnsdorf, pořádalo poetické studio Doteky v prosinci cca roku 1986. Jednalo se o předvánoční besedu s ještě žijící výtvarnicí Hankou Krawcec. Ve stejném roce byl Milan Hrabal pozván do Lužice na kulturní akci Svátek lužickosrbské poezie.

Vlastní aktivní spolupráce města Varnsdorf a Lužice začala v roce 1991, kdy se tehdejší ředitel Městského divadla Varnsdorf Martin Louka rozhodl zmapovat počet Lužických Srbů žijících ve Varnsdorfu. Požádal o spolupráci tehdejšího vedoucího Odboru školství a kultury Milana Hrabala.

Následovala další aktivita ředitele divadla Martina Louky, který se zúčastnil zájezdu s Lužickými Srby do Kyjovského údolí. V té době přišla z Lužice nabídka ke zhlédnutí divadelního představení od Jakuba Barta Čišínského s názvem Odpověď. Nabídka zněla, že když se naplní autobus, tak vstupné mají diváci zdarma. Zájem o toto představení měli nejen Češi, ale především Lužičtí Srbové, kteří ve Varnsdorfu žili. S tímto nápadem přišel Lužický Srb Łušćanski, který se stal mostem mezi Lužicí a Českem. V tomto nabídnutém představení také hrál jednu z hlavních rolí.

Postupně se díky zájmu konkrétních osob vytvořila trvalá spolupráce mezi Lužicí a městem Varnsdorf. Dalšími akcemi byli například komorní pořady a besedy v Městském divadle Varnsdorf, zájezdy do Lužice. M. Louka vzpomíná: „Největším zážitkem pro mě byla návštěva jedné z vesnic, kam nás Lužičtí Srbové pozvali do stodoly, která patřila k jednomu ze stavení. Zde bylo pro návštěvníky uspořádáno pohoštění ve venkovském stylu, jejich tradiční pomazánky a chléb...“

Jednou z organizací, které se zasloužila o propagaci Lužice a Lužických Srbů je Muzeum Varnsdorf. V roce 2002 upořádalo přednášku profesora Hanuše Härtela nazvanou Lužickosrbské malířství, o rok později v roce 2003 se občané dočkali jejího pokračování s názvem Lužickosrbští malíři. Tato organizace uspořádala hned několik výstav lužickosrbských malířů, jedním z nich byl i známý lužickosrbský malíř Jan Buk. V roce 2001 se v muzeu konala výstava díla Hanky Krawcec a vzpomínkový pořad na počest této lužickosrbské malířky, žijící část svého života ve Varnsdorfu se svým otcem Bjarnatem Krawcem. V muzeu byla věnována této malířce jedna z místností v přízemí budovy muzea. (K této příležitosti byl vydán sborník s názvem Hanka Krawcec, které vydalo Okresní muzeum Děčín pro město Varnsdorf v roce 1996, a druhé vydání vychází v roce 2001).

Skutečně jednou z velmi důležitých akcí, která se ve Varnsdorfu konala, byla oslava stého výročí narození známé lužickosrbské umělkyně Hanky Krawcec, která byla dne 25. 01. 2001 jmenována in memoriam čestnou občankou města. Při této příležitosti byla slavnostně odhalena pamětní deska na domě, ve kterém Hanka Krawcec žila a tvořila. Deska je umístěna na budově místní fary na náměstí Eduarda Beneše. Autorem pamětní desky je varnsdorfský občan, rytec Jiří Trebatický. Portrét, který Jiří Trebatický ztvárnil na pamětní desce je od lužickosrbského výtvarníka Stephena Langeho. (<http://muzeum.varnsdorf.cz>)

Martin Louka popisuje své nejhezčí setkání s Hankou Krawcec, které prožil ve svých 22 letech. Oba aktéři zповědi se shodují, že Hanku Krawcec bylo velmi obtížné zastihnout, neboť byla velmi vytížená, a když se do něčeho pustila, celá se do práce ponořila a věnovala se čistě jen té práci.

Martin Louka vzpomíná, že typickým prvkem jejího vzhledu byl její zelený baret. Každou návštěvu vítala jako příjemné rozptýlení od práce. Ať pracovala na čemkoliv, když přišla návštěva vše „smetla“ ze stolu a plně se věnovala návštěvníkům. Martin Louka vzpomíná, že být u ní v příbytku bylo jako vánoční čas, jako vánoce po celý rok. Atmosféra, kterou její ateliér oplýval, byla nezapomenutelná. Milan Hrabal její bydlení popisuje jako ateliér a trošku kuchyně.

Na co vzpomínají oba aktéři rozhovoru je to, že svou práci nabízela velmi levně. Připomínám zde, že byla významná grafička, ilustrátorka, malířka a také návrhářka loutek.

Obrázek 4: Pamětní deska Hanky Krawcec

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

Další organizací města Varnsdorf, která se věnuje spolupráci s Lužicí a Lužickými Srby, jak bylo zmíněno v předcházející kapitole, je Gymnázium Varnsdorf. Společně s Lužickosrbským gymnáziem Budyšin (Serbski gimnazij Budyšin) byla v 90. letech 20. stol. koncipována partnerská smlouva mezi těmito gymnázii. Na této koncepci se podílel tehdejší ředitel Biskupského gymnázia Varnsdorf Mgr. Antonín Foret společně s tehdejším vedoucím Odboru školství a kultury Městského úřadu Varnsdorf Milanem Hrabalem. Tato smlouva byla uzavřena v roce 2000 a nadále pokračuje spolupráce mezi gymnázii, po odchodu Mgr. Antonína Foreta, tuto činnost přebírají jeho následníci pan ThMgr. Jiří Čunát a v současnosti Ing. Bc. Jiří Jakoubek. Posledním uskutečněným společným projektem byl „Mezinárodní den prodavačů cibule“. V tomto projektu jde o hledání vlastních kořenů. Porovnávání generací i porovnávání s národem přeshraničním. V aule Biskupského gymnázia se konala také řada hudebních setkání a většinu z nich doprovázel smyčcový kvartet. Dále se zde pořádala řada drobných pořadů a setkání. (Hrabal, Milan, 2015).

Také Městské divadlo Varnsdorf je organizací, která podporuje ve městě Lužické Srby a Lužici. Například velmi zajímavým představením byla hra na motivy Charlese Dickense Vánoční koleda, tzv. Divadlo jednoho herce, kdy herec Měrko Brankačk ztvárnil osm rolí. V divadle také účinkovalo amatérské divadlo s činohrou, jejíž autorka byla spisovatelka Jewa-Marja Čornakec. Tento divadelní kus byl o náhrdelníku nevěsty a jeho strastiplné pouti a rozhodování jak s ním naložit. V roce 1996 se v Městském divadle Varnsdorf pořádal jeden z velkých portrétních koncertů k počtě lužickosrbského umělce Bjarnata Krawce. Sbor, který na koncertu vystupoval, měl 100 účinkujících.

Další z mimořádných akcí byla beseda v Městském divadle Varnsdorf s Geraldem Stonem, profesorem Oxfordské university, který je zaměřením slavista a vedl kurz Lužických Srbů. Dalším jeho počinem bylo vydání lužickosrbského slovníku. Je autorem známé věty, kde říká, že v Lužici je nejvíce básníků na kilometr čtvereční na celém světě. K většině divadelních představení průvodní brožurky překládal Milan Hrabal.

V roce 2001 podpořily organizace města Varnsdorf a Lužice boj Lužických Srbů proti uzavření druhého stupně základní školy v Chrósčicích. Hlavní akcí byla sbírka podpisů nazvaná „Varnsdorfská solidarita“. Byla jednou ze stěžejních akcí podpory Lužice a Lužických Srbů. Prvními signatáři této výzvy se stali tehdejší starosta města Varnsdorf Jaroslav Tomášek a tajemnice městského úřadu Zdeňka Vajsová. Jejich souhlas s podporou této akce byl ovlivněn dřívější aktivní spoluprací Varnsdorfu s Lužickými Srby. Vlivem této součinnosti vznikla regionální podpora. Varnsdorfská solidarita však vyvolala velký zájem nejen v České republice, ale i v dalších zemích světa, jako jsou například Polsko, Slovensko, Rusko, Bretaň, Itálie, USA a další. Dokonce se objevily podpisy například i z Brazílie či Číny. Varnsdorfskou solidaritu podpořili nejen běžní občané, ale také spisovatelé, politici, herci, malíři a mnoho dalších známých osobností. Bohužel i přes velikost této akce a propagaci v médiích se nepodařilo třídu v Chrósčicích „zachránit“ a lužickosrbští studenti dojíždějí do Ralbic. (Čermák, Radek, 2011, str. 110)

Dalším z velmi významných podporovatelů Lužických Srbů je varnsdorfský rodák Milan Hrabal. Milan Hrabal je básník, spisovatel a překladatel. Je zprostředkovatel české a lužickosrbské literatury. Je spjat nejen s městem Varnsdorf, neboť dělal dlouhá léta vedoucího na Odboru školství a kultury na Městském úřadě ve Varnsdorfu, ale i s Městskou knihovnou Varnsdorf, kde nyní působí jako knihovník a je jedním ze stěžejních pracovníků Kontaktního místa pro Lužici.

Jedním z prvopočátků spolupráce s Lužickými Srby pro Milana Hrabala byl okamžik, kdy za ním přišel kolega s prosbou o překlad prováděcí a informační brožury na kulturní akci, jež se konala v Praze. Jednalo se o putovní výstavu, která proběhla již v Německu, a proto všechny informace byly pouze v němčině. Milan Hrabal k tomuto překladu přizval pana Vlastimila Lakotu, který přeložil text a Milan Hrabal ho přebásnil. V rámci této neplánované spolupráce přišlo pozvání do Lužice (Budyšín). Během této návštěvy napadlo Milana Hrabala, že by bylo možné vydat společnou antologii severočeských a lužickosrbských autorů. Tím

bylo literární dílo Strach o moudivláčka (Kapucín 1996). Tento název nese i báseň jedné české publicistky a básnířky Věry Bartoškové.

Milan Hrabal se podílel na akcích nejen tedy za město Varnsdorf, ale také za Městskou knihovnu Varnsdorf, včetně spolupráce na projektu „Městská knihovna Varnsdorf - Setkávání přes hranice“. Je však také samostatným přispěvatelem česko-lužickosrbské kultury. Vydal řadu publikací, které jsou nejen v češtině, ale i lužické srbštině. Uspořádal více než tři desítky publikací a také sborníků, překládá literaturu Lužických Srbů, publikuje články o Lužici, pořádá koncerty, výstavy a přednášky. Mimo jiné je i čestným členem Zwjazku serbskich wumělcow. Mezi jeho nejčtenější díla patří např.: Lužičtí Srbové známí i neznámí (2010), Hanka Krawcec (2011), Kůň má nohy, koza rohy, aneb, Kdyby kočka mohla létat (2011), Nevěřím, že v Lužici nejsou vlci (2006), Warnočicy – česke wokno do Lužicy (2011)...

Další příležitostí, kdy Lužičtí Srbové přijíždějí do Varnsdorfu, jsou například výročí úmrtí či narození Lužických Srbů, kteří jsou pohřbeny na varnsdorfském hřbitově. Vždy se sejde několik Lužických Srbů, u hrobu položí věnce a květiny a děti v krojích zazpívají jejich národní písně.

5. Spolupráce Městské knihovny Varnsdorf s Lužicí a Lužickými Srby

5.1 Městská knihovna Varnsdorf

5.1.1 Stručná charakteristika místa a informačního okolí

Varnsdorf je město na severu Čech, obklopené ze tří stran hranicemi s Německem, má cca 16 000 obyvatel a jeho kultura je spojena nejen s německou, ale také s lužickosrbskou kulturou.

Městská knihovna ve Varnsdorfu působí od počátku 19. století, kdy byla zřízena půjčovna na místní faře. Nyní se nachází v budově bývalé tkalcovské školy, později průmyslové školy. Budova byla v letech 2006 - 2009 rekonstruována na náklady města a slavnostní otevření se konalo 1. června 2009.

Obrázek 5: Městská knihovna Varnsdorf ulice Otáhalova

[Chalupná, Vladimíra, 2016]

5.1.2 Historie knihovny

První známky o půjčování knih veřejnosti ve Varnsdorfu se objevují někdy od počátku devatenáctého století, kdy na místní faře zde existovala půjčovna. V roce 1845 vybudoval ve Varnsdorfu veřejnou knihovnu knihkupec Georg Eduard Fröhlich, který všechny knihy později odkázal městu a tak vzniklo jádro budoucí městské lidové knihovny, která se datuje od roku 1879. Počet svazků při jejím zahájení byl 1 400.

Ve městě mimo jiné fungovaly ještě knihovny spolkové. Jednou z největších byla knihovna Pedagogického spolku, již vedli učitelé. Tato knihovna byla udržována z výpůjčních poplatků za knihy, které byly dva, nebo čtyři haléře za jeden svazek na týden, dále byla finančně podporována Pedagogickým spolkem a nepravidelnými podporami obce. Roku 1905 byla veřejnosti zpřístupněna knihovna katolického Volksvereinu. (www.mkvdf.cz)

Obrázek 6: První městská lidová knihovna ve Varnsdorfu

[www.mkvdf.cz]

Česká lidová knihovna vznikla v budově první české školy ve Varnsdorfu v č. p. 68 v Erbenově ulici po první světové válce. Řídil ji účetní Josef Šotola. V roce 1913 měla 330 čtenářů a 10 052 výpůjčky.

Městská knihovna roku 1925 přesídlila do Hanischova domu, č. p. 506, který byl postaven roku 1797. Zásahu na přestěhování měl její ředitel Arthur Herr. Knihovna byla v provozu do roku 1976, neboť poté objekt vyhořel.

Od roku 1945 je vedena jako česká knihovna, jež byla zvětšena o knihovní fondy místních knihoven závodních klubů Elite a Velveta.

V roce 1976 byla knihovna přestěhována do dalšího Hanischova domu, tentokrát č. p. 512. Na tomto místě měla provizorně fungovat dva roky. Místo toho zde působila až do roku 1994, kdy byla budova z důvodu havarijního stavu uzavřena.

Od roku 1995 fungovala městská knihovna, opět na „přechodnou“ dobu rekonstrukce domu č. p. 512, ve dvou objektech: dětské oddělení sídlilo v budově bývalých jeslí č. p. 2574 na ulici Legií a oddělení beletrie a naučné literatury bylo umístěno ve vile v ulici Karlova

č. p. 1746. Tato budova je v roce 2004 uzavřena z důvodu havarijního stavu. Provoz knihovny je po dalším stěhování zpřístupněn v ulici T. G. Masaryka č. p. 1838. Další stěhování, po zrekonstruování sklepních prostor se již konalo v rámci objektu.

Od roku 1996 je městská knihovna samostatnou příspěvkovou organizací zřízenou Městem Varnsdorf. K celosvětové síti internet se knihovna připojila v roce 1997.

Od téhož roku bylo zahájeno elektronické zpracování knihovního fondu, zásluhou zakoupení knihovního systému LANius. V roce 1999 bylo plně automatizováno dětské oddělení a všechny dokumenty byly zaevidovány v elektronické podobě. V říjnu roku 2000 byl spuštěn automatizovaný provoz oddělení pro dospělé čtenáře.

V lednu roku 2000 bylo nově otevřeno Hudební oddělení, které sídlilo také na ulici Legií. Vybavení tohoto oddělení bylo opatřeno z grantu Open Society Institut Budapešť a z mimořádného příspěvku města. Téhož roku byl v říjnu zahájen provoz oddělení lužickosrbské literatury.

Od února do konce května 2009 se celá knihovna – všechna oddělení z obou budov (oddělení beletrie a naučné literatury, dětské, hudební a oddělení lužickosrbské literatury) – stěhovala do nově zrekonstruované budovy v Otáhalově ulici, č. p. 1260. (Sine, 2003, str. 219)

*Obrázek 7: Městská knihovna v ulici Otáhalova ve Varnsdorfu
[Chalupná, Vladimíra, 2013]*

5.1.3 Status Městské knihovny ve Varnsdorfu

Městská knihovna Varnsdorf je samostatná příspěvková organizace Města Varnsdorf. Hlavním úkolem knihovny je poskytování knihovnických a informačních služeb v souladu se zřizovací listinou Městské knihovny Varnsdorf, vydanou na základě rozhodnutí zastupitelstva města, a v souladu s Knihovním zákonem č. 257/2001 Sb.

Knihovna rovněž realizuje právo občanů na svobodný a rovný přístup k informacím, a tím naplňuje čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Činností knihovny se dále dotýkají další právní předpisy – zákony a vyhlášky Ministerstva kultury ČR apod. Městská knihovna Varnsdorf je veřejnou univerzální knihovnou, která slouží kulturním, informačním a vzdělávacím potřebám občanů a institucí.

V čele knihovny stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává Rada města. Ředitel odpovídá za činnost a rozvoj knihovny zřizovateli. Základním předpisem knihovny je kromě zřizovací listiny knihovní řád, který stanovuje, za jakých podmínek se půjčují knihovní jednotky. Informuje o službách knihovny, její přístupnosti, právech a povinnostech čtenářů.

Knihovna je zřízena, aby vytvářela knižní a jiné fondy a zpřístupnila kulturní hodnoty a informace v nich obsažené a přispívala tak k uspokojování potřeb občanů a ke zvyšování jejich kulturní úrovně a vzdělanosti. V souvislosti s plněním svého hlavního poslání zajišťuje také další kulturní, vzdělávací a společenské akce, jimiž rozšiřuje svou kulturní funkci.

Od roku 2009 sídlí Městská knihovna ve Varnsdorfu v nově rekonstruované budově (33 roky sídlila v provizorních budovách). Celá knihovna používá knihovní systém Clavius i při půjčování dokumentů čtenářům. Online katalogy používají Carmen.

5.2 Oddělení pro dospělé čtenáře

Prostor oddělení pro dospělé čtenáře vznikl sloučením 3 místností. Při vstupu do místnosti jsou po levé a pravé straně věšáky s odkládacími prostory pro tašky. Za věšáky po levé straně je umístěn lístkový katalog a po pravé straně se nacházejí regály na mapy. Naproti dveřím je výpůjční pult, modré barvy. Výpůjční pult je situován do středu místnosti a je přístupný uživateli ze všech stran místnosti. Jsou v něm zabudované dvě počítačové stanice. U jedné se knihy vracejí a druhá slouží k výpůjčce knih. Obě stanice mají svou tiskárnu a záložní zdroj. U stanice, kde se knihy vracejí je také aktivátor ochranných pásek do knih, které mají zamezit zcizení knih a u druhé počítačové stanice je aktivátor i deaktivátor ochranných pásek do knih. Celý výpůjční pult má k dispozici různé šuplíky na CD, DVD a kazety ke knihám, aby byly ihned k dispozici při půjčování k vybraným dokumentům čtenářem.

Při východu je po levé straně od výpůjčního pultu umístěna multifunkční tiskárna, kde lze kopírovat a tisknout barevně i černobíle do velikosti A3 a scanovat. Na levé straně od tiskárny se nachází dva online katalogy.

Po celém prostoru hlavní půjčovny jsou rozmístěny kovové regály s dřevěnými policemi (82 ks), „hrabátka“ a malé stolky s křesílky pro odkládání knih či prohlédnutí publikací.

*Obrázek 8: Oddělení pro dospělé
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Na levé straně od vstupu se nachází místnost, která je využívána jako studovna. Zde jsou umístěny u zdi kovové regály s fondem knih, které jsou označeny jako prezenční a regionální a jsou určeny pouze ke studiu v knihovně. Po levé straně se nachází prosklené regály se Sbírkami zákonů, které jsou též k dispozici pouze prezenčně. Vedle těchto regálů je jedna pracovní stanice pro zaměstnance knihovny. Uprostřed místnosti se nachází šest internetových stanic. Každá z nich má k dispozici sluchátka, aby se uživatelé navzájem nerušili. Je zde také

šest pracovních stolů bez počítačových stanic, ale s přístupem na Wi-Fi, kterou mají čtenáři knihovny zdarma.

Po pravé straně od vstupu se nachází další místnost – čítárna. Návštěvníci se zde mohou věnovat četbě a setkávání s přáteli. Současně v místnosti se po pravé straně u zdi nachází regály s fondem knih – dívčích románů. Naproti vstupu do čítárny jsou regály s periodiky a skříňky s celými ročníky časopisů. V tomto prostoru jsou umístěny stoly a měkké židle pro čtenáře. Těž se zde nachází bronzová socha „Dívka se závojem“.

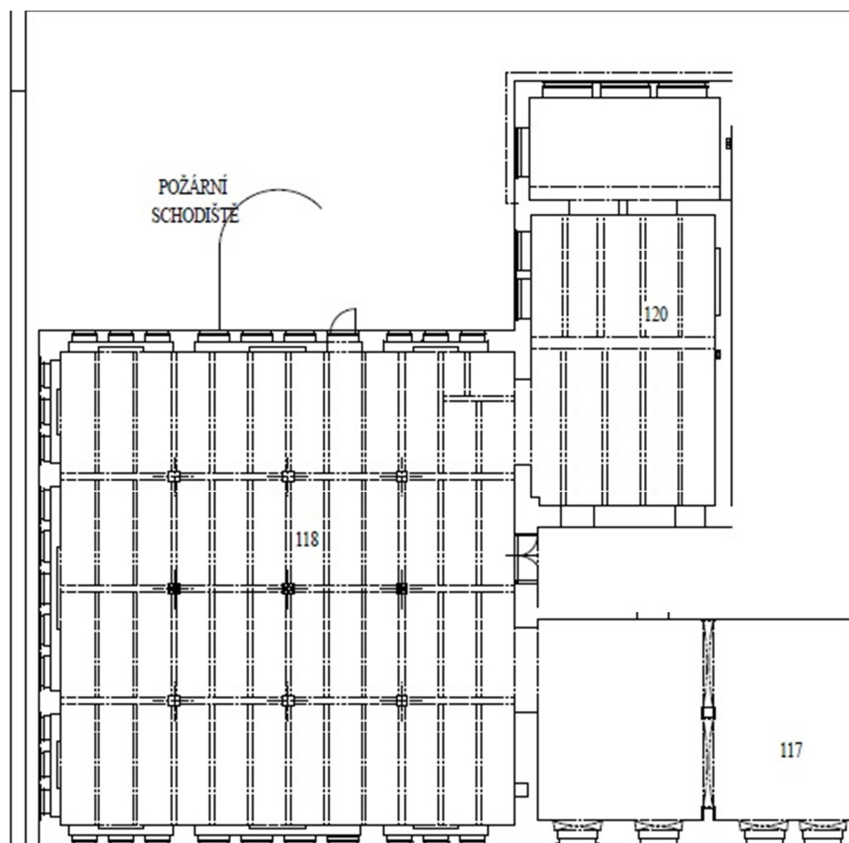
Nejkrásnější část čítárny tvoří světlý prosluněný prostor s výhledem na dětské hřiště a park s „pohupovacími“ křesly s podnožkami. (Pavlík, Václav, 2005)

*Obrázek 9: Čítárna Oddělení pro dospělé
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Oddělení pro dospělé nabízí čtenářům a uživatelům tyto absenční služby: půjčování knih beletrie, odborné a populárně naučné literatury, periodik. Prezenční půjčování regionální literatury a tisku, sbírky zákonů, prezenční půjčování slovníků a encyklopedií z příruční knihovny. Od roku 2012 knihovna využívá předplacenou databázi Sbírek zákonů Codexis včetně vzorových smluv a odborné literatury. Současně poskytuje možnost rezervace knih, meziknihovni výpůjční služby, bezplatný přístup k internetu na 6 PC s možností využití kancelářských programů (Microsoft Office 2010), kopírovací služby a multimediální knihovnu. Oddělení organizuje besedy pro čtenáře a lekce knihovnicko-bibliografické gramotnosti, individuální školení internetu, pořádá literární soutěže pro dospělé „Literární Varnsdorf“.

117	STUDOVNA	79.65m ²
118	PŮJČOVNA	272.12m ²
120	ČITARNA+POLICE	94.70m ²

*Obrázek 10: Náčrtek Oddělení pro dospělé čtenáře
[archiv Městské knihovny Varnsdorf, 2006]*

5.3 Dětské oddělení

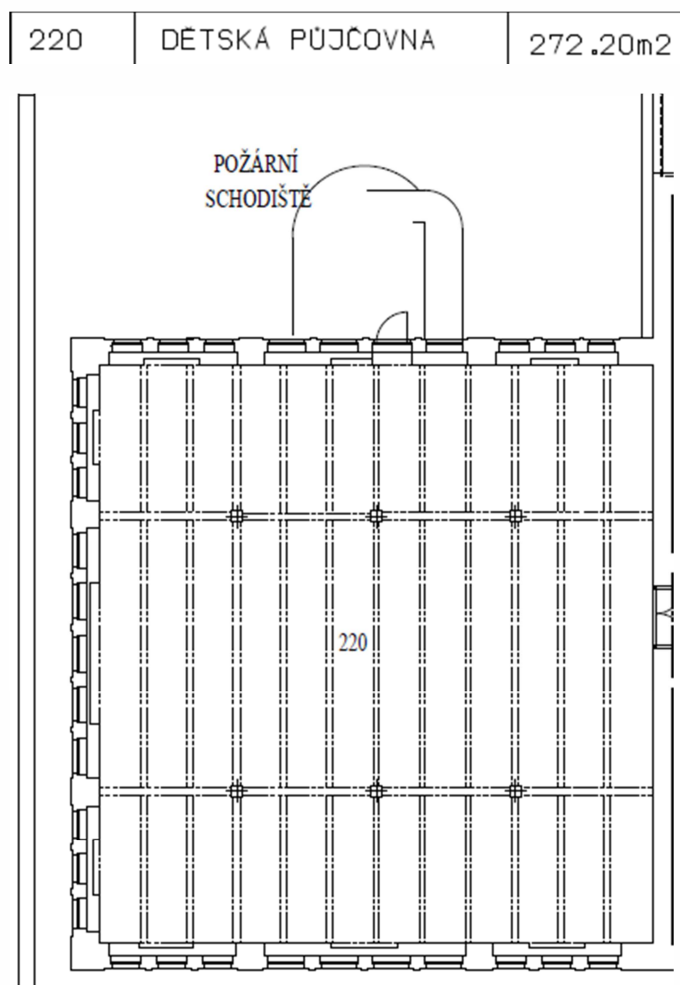
Dětské oddělení září jasnými barvami: žlutou, modrou, zelenou a meruňkovou. Navíc díky velkým oknům je prostor velmi světlý a vzdušný.

Po vstupu do místnosti jsou po levé a pravé straně věšáky, skříňky s odkládacími prostory pro tašky. Výpůjční pult stojí uprostřed půjčovny, přístupný ze všech stran. Za výpůjčním pultem se nachází stolky a židle pro malé čtenáře, pro jejich tvoření a čtení, následuje hrací koutek, je vybavený hrací lavicí, která má v sobě zabudovány šuplíky na hračky. Koutek je určen čtenářům do osmi let. Na levé straně od výpůjčního pultu jsou umístěny čtyři internetové a počítačové stanice. Na levé straně od hlavního vstupu je umístěný online katalog. Celý prostor je vybavený kovovými regály s dřevěnými policemi (32 velkých a 34 malých). (Pavlík, Václav, 2005)

*Obrázek 11: Dětské oddělení
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Dětské oddělení knihovny nabízí půjčování beletrie a naučné literatury pro děti a mládež, časopisů pro děti, rezervace, multimediální knihovnu, zajišťuje besedy se spisovateli a spisovatelkami dětských knih, soutěže pro děti – např. „Sobotnění“, lekce knihovnicko-bibliografické gramotnosti pro žáky mateřských a základních škol, pořádá literární soutěž pro děti „Drápanda“, spolupracuje se všemi mateřskými a základními školami ve Varnsdorfu, zajišťuje akci „Prvňáček“ pro děti prvních ročníků základních škol.

*Obrázek 12: Náčrtek půjčovny dětského oddělení
[archiv Městské knihovny Varnsdorf, 2006]*

5.4 Hudební oddělení

Barevné provedení této místnosti je modré. Naproti vstupu po celé délce zdi jsou umístěna okna. Napravo se nachází čtyři přehrávací zařízení pro poslech hudby v prostoru knihovny, uprostřed klávesy a jedna internetová stanice, vedle které je umístěn online katalog.

Veškerá poslechová a hudební technika je vybavena sluchátky, aby se čtenáři navzájem nerušili. Výpůjční pult je umístěn nalevo od vstupu. V tomto prostoru se nachází čtyři kontejnery s šuplíky, ve kterých jsou umístěny CD. Oddělení je vybaveno šesti dřevěnými regály, které pokrývají celou stěnu délky za pultem a kde mají své místo LP desky,

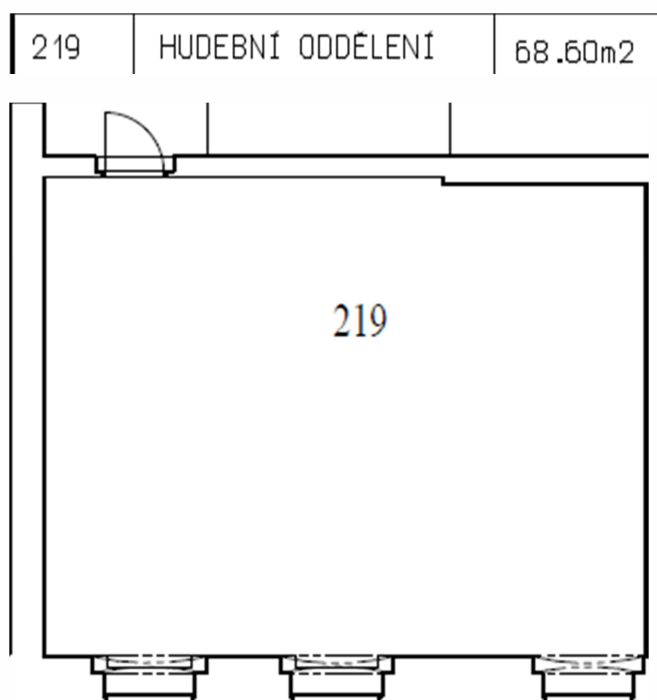
magnetofonové pásky, orfovy nástroje a další pomůcky knihovníka. Ve volném prostoru jsou v pěti regálech umístěny knihy o hudbě a zpěvníky. I zde čeká na návštěvníky pohodlí v podobě křesílek a sedacích vaků. (Pavlík, Václav, 2005)

Obrázek 13: Hudební oddělení

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

Hudební oddělení nabízí půjčování hudebnin, půjčování CD, MP, LP, půjčování knih s hudební tematikou, životopisů, encyklopedií, půjčování časopisů o hudbě, poslech CD. Též pořádá besedy a lekce knihovnicko-bibliografické gramotnosti pro čtenáře, studenty středních škol a žáky základních škol, spolupracuje se speciální školou na projektu „Základní hudební gramotnost“.

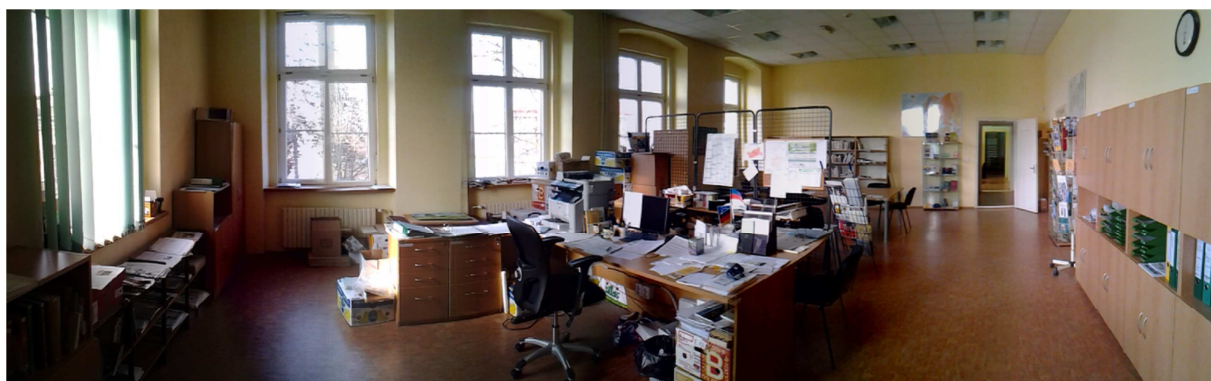
Obrázek 14: Náčrtek Hudebního oddělení

[archiv Městské knihovny Varnsdorf, 2006]

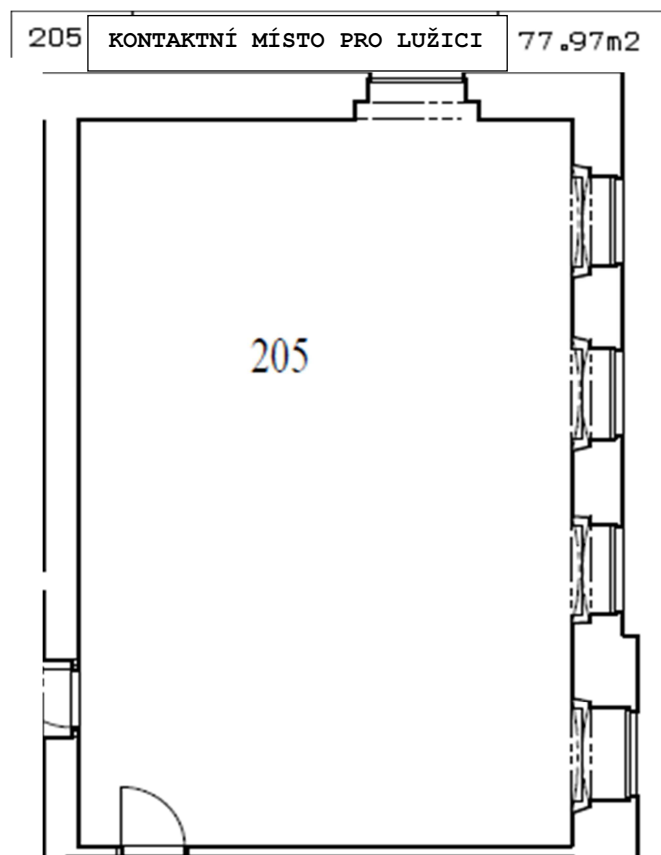
5.5 Oddělení lužickosrbské literatury

Místnost je pomyslně rozdělena na dvě části. V první se nachází oddělení lužickosrbské literatury. Ve čtyřech regálech je umístěn fond lužickosrbské literatury včetně lužickosrbských časopisů. Vedle regálů jsou dvě vitríny, v jedné jsou umístěny typické artefakty z Lužice – panenka v kroji, malovaná vajíčka, kámen z Lužickosrbského domu z Budyšina, fotografie apod. a v druhé vitríně jsou umístěny publikace, které vydala knihovna v rámci Svátku lužickosrbské poezie a v rámci projektu Setkávání přes hranice. Uprostřed místnosti je veliký stůl, deset židlí, u stěny malý stolek a dvě křesla. Na stěnách visí mapy Lužice, Ústeckého kraje a Evropy. Místnost je opticky rozdělena kovovým paravánem. V druhé části se nachází ředitelna. (Pavlík, Václav, 2005)

Oddělení Lužickosrbské literatury – Kontaktní místo pro Lužici nabízí půjčování lužickosrbské literatury, informační brožury a propagační materiály o Lužici, informace o kontaktech na významné organizace lužických Srbů v Budyšině a v České republice, informace o všech akcích a publikace vydané Městskou knihovnou Varnsdorf. Provoz Kontaktního místa pro Lužici v rámci projektu „Městská knihovna Varnsdorf – setkávání přes hranice“ spolufinancovala Evropská unie z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF): „Investice do vaší budoucnosti“ v rámci programu Cíl 3 / Ziel 3. (Pavlík, Václav, 2005)

*Obrázek 15: Oddělení lužickosrbské literatury – Kontaktní místo pro Lužici
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Obrázek 16: Náčrtek Oddělení lužickosrbské literatury
[archiv Městské knihovny Varnsdorf, 2006]

5.6 Aktivity

Městská knihovna Varnsdorf je kolektivním členem SKIP (Svazu knihovníků a pracovníků) a SKAT (Sdružení knihovního systému LANius). V rámci meziknihovní výpůjční služby je nutná spolupráce s knihovnami v celé České republice, nejen s veřejnými, ale i odbornými. Významná je i spolupráce s Lužickými Srby, především se Zwjazkem Serbskich Wumělcow a s nakladatelstvím Domowina. Neméně významná je i spolupráce s dalšími institucemi ve městě (divadlo, mateřské školy ...).

Městská knihovna Varnsdorf navázala na dlouholetou spolupráci organizací města Varnsdorf s Lužicí, a tak byla po roce 1990 v plném rozsahu obnovena spolupráce Městské knihovny ve Varnsdorfu s Lužickými Srby. Opět se zde setkávají lidé, kteří podporují lužickosrbskou

kulturu, pořádají se různá setkání, čtení, přednášky, koncerty, výstavy. Česko-lužickosrbským stykům se věnuje bývalý vedoucí odboru školství a kultury varnsdorfského městského úřadu básník Milan Hrabal (*1954), který v současné době pracuje jako knihovník v Městské knihovně Varnsdorf.

V roce 2000 vznikl projekt „Městská knihovna Varnsdorf – knihovna čtyř jazyků a kultur“, se samostatným lužickosrbským fondem a oddělením. Tento projekt získal certifikát Ministerstva kultury od tehdejšího ministra kultury ČR Pavla Dostála. Jednou z nejvýznamnějších aktivit Městské knihovny Varnsdorf v posledních letech byl projekt Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice.

5.6.1.1 Svátek lužickosrbské poezie

Svátek lužickosrbské poezie vznikl v Lužici v roce 1978 při návštěvě obdobného svátku v rodišti ruského básníka A. S. Puškina. Od roku 1978 se tato akce stala pravidelnou každoroční akcí v Lužici. Jedna část se koná vždy v Horní Lužici a druhá část v Dolní Lužici. Svátku se účastní nejen Lužičtí Srbové, ale také zahraniční umělci z celé Evropy, např. z Ukrajiny, Ruska, Čech, Slovenska, Německa, Bulharska, Srbska, Slovinska, Polska a dalších zemí.

Varnsdorfský básník Milan Hrabal se zúčastňoval Svátku poezie v Lužici, a tak netrvalo dlouho a Svátek lužickosrbské poezie se posunul přes další hranice, tedy do Čech. Oficiálně se první Svátek lužickosrbské poezie konal v České republice v roce 1998, a to právě ve Varnsdorfu, ve městě, kterému se přezdívalo „Okno do Lužice“. (Poetický kód 200-20-2, str. 5) Svátek lužickosrbské poezie se stal jednou z nejvýznamnějších akcí Městské knihovny Varnsdorf. Pořadatelé této kulturní akce navazují na tradiční poválečnou spolupráci s Lužickými Srby a Lužicí.

Mezinárodní svátek lužickosrbské poezie, na který byl svátek povýšen a při kterém se setkávají básníci a umělci z různých zemí, je věnovaný umělcům lužickosrbské literatury – významným spisovatelům, výtvarníkům, novinářům, významným osobnostem a jejich dílu. V rámci Svátku mají možnost se představit také mladí nadějní umělci, kteří svou tvorbou dokazují, že jejich mateřský jazyk – lužická srbština – neupadá. (SINE, 1998, str. 6 - 7; SINE, 2013, str. 5)

Svátek je významný nejen setkáváním umělců, ale setkáváním varnsdorfských občanů, kteří Lužici vyjadřují podporu a Lužických Srbů, kteří ve Varnsdorfu žijí. Dozví se nové informace o svém národu, setkají se s přáteli ze své rodné země, což dokazuje, že akce má význam nejen výchovně vzdělávací, ale také společenský. V příloze E této bakalářské práce jsou uvedeny jednotlivé ročníky uspořádané ve Varnsdorfu včetně informace o tom, komu byly věnovány a seznamu vydaných publikací věnovaných Svátku lužickosrbské poezie.

5.6.1.2 Oddělení lužickosrbské literatury

V rámci spolupráce knihovny s Lužicí je nutné zmínit specifické Lužickosrbské oddělení. Popis vybavení a činnosti je již uveden v kapitole 5.5. V rámci dlouhodobé spolupráce Varnsdorfu s Lužicí a s cílem propagace Lužice a Lužických Srbů bylo dne 27. 10. 2000 slavnostně otevřeno oddělení lužickosrbské literatury. Hlavním hostem byl předseda Domowiny Jan Nuka. Oddělení se podařilo založit ve spolupráci s Domowinou. Fond tohoto oddělení vznikl díky darům z Lužice (Domowina, Zwjazk serbskich wumělcow, Serbske gymnazij Budyšin), a také díky daru velkého znalce a příznivce Lužice profesora Františka Vydry. Oddělení na svém počátku čítalo cca 200 knih, 4 tituly periodik, několik hudebních CD a videokazet. Do fondu jsou zařazovány publikace nejen v lužické srbštině, ale i publikace lužickosrbských autorů v dalších jazycích a publikace pojednávající o Lužici a její kultuře.

V roce 2003 získala knihovna grant z Ministerstva kultury ČR na doplnění fondu tohoto oddělení. Důvodem zřízení oddělení lužickosrbské literatury je propagace. Oddělení navštěvují nejen zájemci o Lužici a Lužičtí Srbové, ale také studenti vysokých škol, kteří využívají informace ke studiu nebo psaní svých závěrečných prací. V současné době je toto oddělení součástí Kontaktního místa pro Lužici, které bylo zřízeno v rámci projektu „Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice“.

Také je zde možnost získat nebo si zapůjčit publikace vydané Městskou knihovnou Varnsdorf, které vydává k Svátku lužickosrbské poezie nebo ty, které byly vydané v rámci projektu „Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice“. (www.mkvdf.cz)

6. Projekt „Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice“

Tříletý projekt „Městská knihovna Varnsdorf - Setkávání přes hranice“ byl finančně podpořený Evropskou unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF): „Investice do vaší budoucnosti“ v rámci programu Cíl 3/Ziel 3 na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko 2007-2013. Žadatelem a lead partnerem bylo Město Varnsdorf, projektovými partnery Městská knihovna Varnsdorf jako hlavní realizátor všech aktivit a dalším partnerem byl Zwjazzk serbskich wumělcow Budyšin / Sorbischer Künstlerbund, e. V. Bautzen. Projekt byl realizován od 1. dubna 2010 do 29. března 2013

Cílem projektu bylo především zprostředkování vzájemné kulturní výměny a předání informací formou přednášek, výstav, besed, čtení, koncertů obyvatelům českého a německého pohraničí. K dalším cílům patřilo zvýšení informovanosti veřejnosti o životě Lužice a Lužických Srbů, prezentace amatérských umělců z Čech i Saska. Projekt umožnil poznání tradic, dějin, jazyka, kultury a života obyvatel na obou stranách hranice, a umožnil jejich setkávání. A právě setkávání široké veřejnosti ze Saska i Čech při kulturních aktivitách přispělo ke zmenšení komunikačních a informačních bariér, především mezi mladší generací. Významné bylo též zřízení Kontaktního místa pro Lužici v Městské knihovně Varnsdorf, vznikla stálá expozice o Lužici a doplnil se fond lužickosrbského oddělení.

Projektovým koordinátorem a hlavním realizátorem většiny aktivit byl Milan Hrabal, který již dlouhá léta podporuje a spolupracuje s Lužickými Srby a Lužicí. Právě on měl nápad uskutečnit obdobný projekt, který se po delších administrativních problémech podařilo za podpory tehdejšího starosty Města Varnsdorf Ing. Josefa Poláčka a bývalého europoslance Ing. Jaromíra Kohlíčka zrealizovat.

Projekt byl rozdělen do devíti pracovních celků, které budou dále stručně představeny.

6.1 Přednášky pro školy

Tento pracovní celek obsahoval populárně naučné přednášky pro žáky základních, středních škol a víceletých gymnázií v České republice a Sasku. Přednášky v Sasku, s názvem „Warnočicy – česke wokno do Łužicy“, obsahovaly informace o Varnsdorfu, Lužických Srbech, kteří žili ve Varnsdorfu, a o kontaktech s Lužicí. Naopak přednášky v České republice se týkaly Lužice a Lužických Srbů a nesly název „Lužičtí Srbové známí i neznámí“.

Přednášejícími v českých školách byli Ing. Jaromír Kohlíček a Milan Hrabal a v Sasku se k těmto přednášejícím přidal Benedikt Dyrlich. Celkem přednášky trvaly 2 vyučovací hodiny a byly k nim vytištěny a poskytnuty zdarma materiály ve formě informačních brožur. Brožury využívá pro své účely také Kontaktní místo pro Lužici v Městské knihovně Varnsdorf a byly poskytnuty většině veřejných a školních knihoven v rámci dotačního území v České republice a Sasku. Přednášky byly vedeny interaktivní formou a doprovázely je power-pointové prezentace. V Sasku se přednášky staly výjimečné tím, že je navštívili pováleční absolventi varnsdorfského lužickosrbského gymnázia, nyní již pamětníci, a k přednáškám přidávali své osobní vzpomínky. Přednášky byly upravovány a aktualizovány o místní dějiny a osobnosti podle sídla školy, kde se přednáška uskutečnila. V rámci tohoto celku byly vydány dvě publikace.

	plán	skutečnost
Počet škol ČR / Sasko	10 / 6	10 / 6
Počet přednášek	48	52
Počet účastníků	900	1061
Počet vydaných publikací	2	2

Tabulka 1: Statistika návštěvníků jednotlivých akcí

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

6.2 Literární soutěže

Pracovní celek č. 2 byl věnován literárním soutěžím pro žáky a studenty, kteří tvořili na téma: „**Lužičtí Srbové známí i neznámí**“ a „**Varnsdorf – české okno do Lužice**“ („Warnoóicy – česke wokno do Łužicy“, „Varnsdorf – das tschechische Fenster zur Lausitz“).

Tato soutěž navazovala na přednášky, které se konaly pro studenty a žáky v rámci pracovního celku č. 1. Zúčastnit se mohli všichni studenti škol, kde se přednášky konaly. Studenti mohli přispět různými jazykovými útvary, např. eseji, úvahami či fejetony. Tyto práce se pak překládaly do němčiny a lužické srbštiny. Z nejlepších soutěžních prací byly vydány sborníky.

Vyhlášení a předávání cen probíhalo ve školách, které se soutěže zúčastnily, v České republice i v Lužici. Toto vyhlášení také provázela krátká čtení ukázek oceněných soutěžních prací. Vyhodnocena byla 3 školní i 3 regionální kola soutěží v ČR i Sasku. Hodnocení soutěžních prací probíhalo v souladu s pravidly školní poroty.

Porotci, kteří se podíleli na práci českých regionálních porot, byli Radek Čermák, PaedDr. Ivo Harák, Milan Hrabal, PhDr. Vladimír Píša. V lužickosrbských regionálních porotách pracovali Beno Budar, Měrana Cušcyna, Monika Dyrlichowa, Ingrid Juršikowa, Dorothea Šoľcina a Janka Rögnerowa.

	plán	skutečnost
Počet soutěžících	150	287
Počet vydaných publikací	3	3

Tabulka 2: Statistika počtu soutěžících

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

6.3 Literatura

Cílem třetího celku bylo představit literaturu českou i lužickosrbskou, ukázat veřejnosti tvorbu literárních umělců. Byly uspořádány pořady pro různé věkové kategorie, kde byla představena současná i klasická lužickosrbská literatura – poezie, pohádky, próza. V rámci tohoto celku bylo vydáno také několik publikací, bylo odehráno několik představení a upořádána další řada čtení. Bylo vydáno 8 publikací.

Název pořadu	Obsah	Počet účastníků	Realizováno v ČR/Sasku
Wórša Wićazowa - Koblížkova cesta	Dramatizace současné lužickosrbské pohádky pro děti	417 osob (4 představení)	ČR
Róža Domašcyna – Máj / Meja	Přednáška na téma překládání české literatury do lužické srbštiny	61	ČR
Puzzle kruhu	Povídky současných lužickosrbských spisovatelek Literární čtení a beseda s autorkami povídek, kterými byly Kerstin Młynkec a Dorothea Šoćina	48	ČR
Moudrost Lužických Srbů	Přednáška a čtení o moudrosti Lužických Srbů, jak je zachycena v lidových rčeních, úslovích a příslovích.	64	ČR
Kůň má nohy aneb Kdyby kočka mohla létat	Přednáška a čtení - Jan Radyserb-Wjela a jeho sbírka hornolužickosrbských přísloví	24	ČR
Lubina Hajduk-Veljkovičowa - Kuřátko v lese	Čtení, ale také dramatizace moderní lužickosrbské přednášky pro předškolní děti	152	ČR
Beno Budar - Byly to zlé časy	Beseda a představení knihy „Byly to zlé časy“	44	ČR
Páternoster	Literární beseda s představením knihy Páternoster - tvorba mladé lužickosrbské generace	34	ČR
Benedikt Dyrlich - Naléhavá poezie	Beseda s představením knihy Benedikta Dyrliche „Naléhavá poezie“	35	ČR

Máj / Meja - Radosti a strasti překladatele	Přednáška - překládání české literatury do lužické srbštiny	23	Sasko
Josef Suchý - Tvář času / Wobličo časa	Představení knihy	30	Sasko
Uzly v paměti / Suki w pomjatk	Současná česká próza, poezie a publicistika – literární pořad	25	Sasko

Tabulka 3: Seznam vydaných publikací a počet účastníků akcí

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

6.1 Výstavy

„Okna k našim sousedům“ - čtvrtý pracovní celek byl zaměřen na výstavy a to jak fotografií, tak i kreseb a obrazů. Tyto výtvarné práce sloužily jako prezentace umění a zároveň jako obrazový zdroj informací o krajině a životě sousedních národů.

Název výstavy	Počet účastníků	Realizováno v ČR/Sasku
Výstava obrazů Isy Bryccyny	50	ČR
Výstava obrazů Hanuše Härtela	64	ČR
Výstava fotografií Jurije Helgesta	40	ČR
Výstava „Lužickosrbská knižní ilustrace“	40	ČR
Výstava fotografií Zdeňky Vajsové „Lužice v běhu ročních období / Lausitz im Laufe der Jahreszeiten“	42	ČR
Výstava obrazů a grafik Hanky Krawcec	69	ČR
Výstava Kateřiny Zákoutské – „Barvy duše / Farben den Seele“	20	Sasko
Výstava Hanuše Härtela „Severočeská krajina / Norböhmsche Landschaft“	40	Sasko
Výstava fotografií Zdeňky Vajsové „Lužice v běhu ročních období / Lausitz im Laufe der Jahreszeiten“	40	Sasko

Tabulka 4: Seznam výstav a počet návštěvníků jednotlivých akcí

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

6.2 Koncerty

„Slyšme ty krásné melodie“, tak je nazván šestý pracovní celek, který se zaměřil na koncerty a přednášky o lužickosrbské a české hudbě, především amatérských hudebníků.

Název koncertu, přednášky	Počet účastníků	Realizováno v ČR/Sasku
Koncert skupiny Wólbernosće	51	ČR
Koncert a přednáška Tomasz Nawka – Po Lužici s dudami / Mit dem Dudelsack durch die Lausitz	45	ČR
Přednáška Petra Kaliny na téma Lidová hudba a tradiční hudební nástroje Lužických Srbů	21	ČR
Koncert Lydija - Láska je sluneční paprsek / Lubosć je słončny pruh	45	ČR
Koncert Lužickosrbského mládežnického souboru - Cestou / Unterwegs / Po puću	117	ČR
Přednáška Dr. Petra Kaliny na téma Bjarnat Krawc – klasik lužickosrbské hudby	25	ČR
Koncert pěveckého souboru Kwiltet	28	Sasko
Koncert pěveckého sboru Sametky	69	Sasko
Koncert Jany Vébrové	29	Sasko

Tabulka 6: Seznam přednášek a statistika návštěvníků jednotlivých akcí

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

6.3 Přednášky pro veřejnost, exkurze

Tento pracovní celek nese název „Jak žijí naši sousedé“ a tvoří jej besedy a přednášky pro veřejnost o lidových zvycích, tradicích i současném životě Lužických Srbů. Součástí těchto přednášek je také poznávací exkurze do Horní Lužice. Tento cyklus byl připravovaný především pro seniory a širokou veřejnost.

Název přednášky	Počet účastníků	Realizováno v ČR/Sasku
Jarní lidové zvyky Lužických Srbů	18	ČR
Lužičtí Srbové a cyrilometodějská tradice	30	ČR
Od adventu po ptačí svatbu	21	ČR
Poznávací zájezd do Lužice - Budyšín, pomník Cyrila a Metoděje, klášter Marienstern, poutní kostel Rosenthal, hřbitov v Ralbicích a Větrný mlýn v Seifhennersdorfu	43	ČR

Tabulka 5: Seznam přednášek a počet návštěvníků jednotlivých akcí

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

6.4 Doplnění fondu

Tento pracovní celek se věnuje doplňování lužickosrbského knihovního fondu do Lužickosrbského oddělení Městské knihovny Varnsdorf. Jde o doplňování nových publikací o historii, zvycích, území a kultuře Lužických Srbů, v obou lužických srbštinách, ale také v češtině, u jedinečných titulů také v němčině. Doplnění fondu je velmi důležité hlavně pro studenty, kteří potřebují aktuální či aktualizované informace pro své studium. Fond se rozšiřuje nejen o publikace, ale také o hudební nosiče, které mají za úkol přilákat hlavně pozornost mladších lidí. Zájemci, kteří hledají tuto literaturu v online katalogu Městské knihovny Varnsdorf, jej naleznou dle klíčových slov „**Lužičtí Srbové**“, „**lužickosrbská**“ a „**Lužice**“.

V období realizace projektu 2010-2013 bylo zakoupeno 242 knih a 31 CD k doplnění fondu lužickosrbského oddělení.

6.5 Stálá expozice

Jedná se o vytvoření stálé expozice o Lužici v Městské knihovně Varnsdorf. Téma expozice je *Historie a současnost Lužických Srbů*. Celkem bylo vystaveno 10 panelů o Lužici a Lužických Srbech, o dějinách národa, zvycích a tradicích, historii vzájemných kontaktů s českou kulturou, osobnostech, Svátku lužickosrbské poezie a jeden panel byl věnovaný aktualitám ze současné Lužice. V prostorách Kontaktního oddělení pro Lužici se nachází výstavka publikací vydaných Městskou knihovnou Varnsdorf s lužickosrbskou tematikou.

6.6 Kontaktní místo

Jedním z nejdůležitějších úkolů tohoto projektu bylo zřízení kontaktního místa pro Lužici v Městské knihovně Varnsdorf. Toto místo slouží pro poskytování informací a zprostředkovávání vzájemných kontaktů českých a lužickosrbských zájemců. Jsou zde k dispozici informační a propagační materiály o české i saské straně. Dne 4. 9. 2010 proběhlo slavnostní otevření Kontaktního místa pro Lužici v Městské knihovně Varnsdorf, kdy byla zpřístupněna i stálá expozice *Historie a současnost Lužických Srbů*. Akce se zúčastnilo 35 návštěvníků. Při této příležitosti byly vytištěny skládačky Kontaktní místo pro Lužici / Kontaktstelle für die Lausitz / Kontaktne městno za Łužicu.

Obrázek 17: Slavnostní otevření Kontaktního místa pro Lužici

[Vajsová, Zdeňka, 2010]

7. Dotazníkové šetření

7.1 Dotazníky pro veřejnost

Vzorek

Pro šetření byly zvoleny dva samostatné dotazníky. První byl určen široké veřejnosti. Prostřednictvím Městské knihovny Varnsdorf. Bylo rozdáno 100 dotazníků. Dotazníkové šetření probíhalo od 5. 6. 2015 do 6. 7. 2015, šetření bylo anonymní a dotazník obsahoval pět otázek.

Ovlivnění způsobu chování

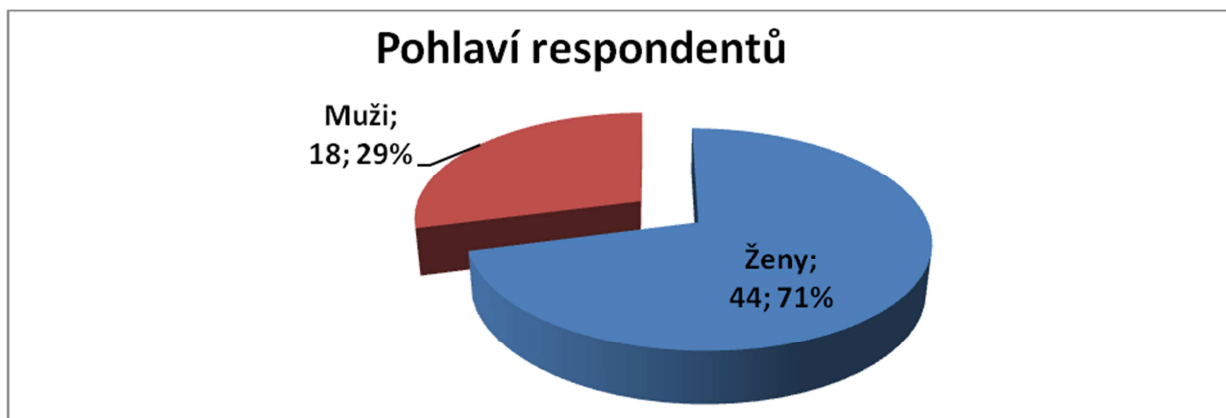
Návratnost rozdaných dotazníků byla pouze 62 %, což lze zdůvodnit celkovou nechtí veřejnosti vyplňovat jakékoliv dotazníky. Dalším důvodem byl zřejmě i nevhodně zvolený termín – začátek června, kdy mnoho rodin jezdí na dovolené. Celkový počet vyplněných dotazníků bylo 62.

Metoda výzkumu

V dotazníku bylo použito 5 otázek, 4 uzavřené a 1 polouzavřená. Dotazníková forma byla zvolena z důvodu menší časové náročnosti než rozhovory.

Prostředí výzkumu

Dotazníkové šetření probíhalo v příjemných a klidných prostorách Městské knihovny ve Varnsdorfu, kde si oslovení čtenáři mohli v tichém a pohodlném koutku čítárny knihovny dotazník vyplnit. Nebyli rušeni vnějšími vlivy.

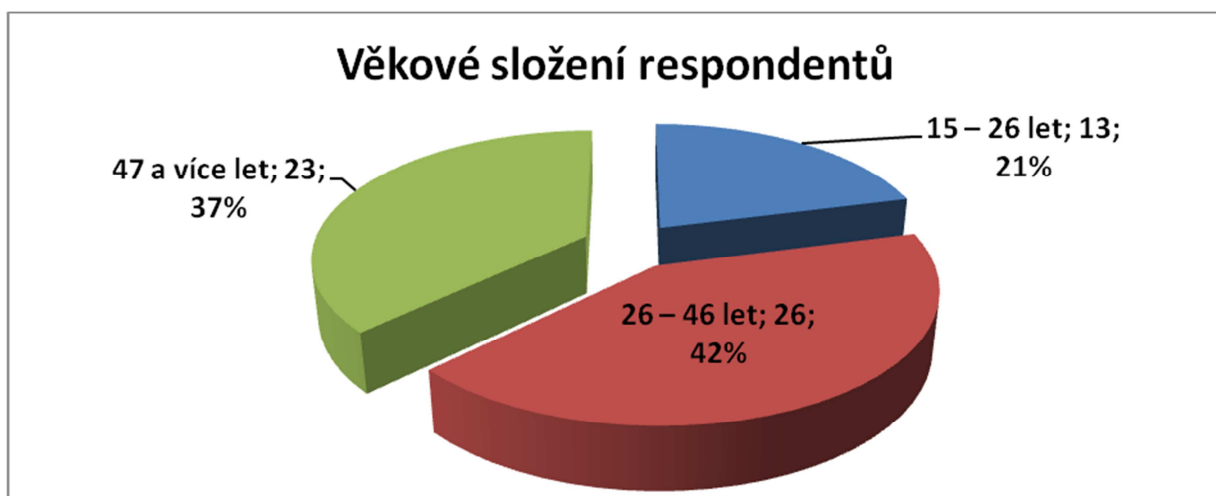

Graf 1: Pohlaví respondentů [Chalupná, Vladimíra, 2015]

Z celkového počtu 62 respondentů bylo 18 mužů, což odpovídá 29 %, a 44 žen, což je 71%. Vyšší procento žen odráží skutečnost, že knihovny navštěvuje více žen, proto i pravděpodobnost, že dotazníky vyplní více žen než mužů, je velmi vysoká. Ženy jsou také všeobecně ochotnější odpovídat na jakékoliv otázky.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ženy	44	71%
Muži	18	29%
Celkem	62	100%

Tabulka 7: Zastoupení žen a mužů ve výzkumném souboru [Chalupná, Vladimíra, 2015]

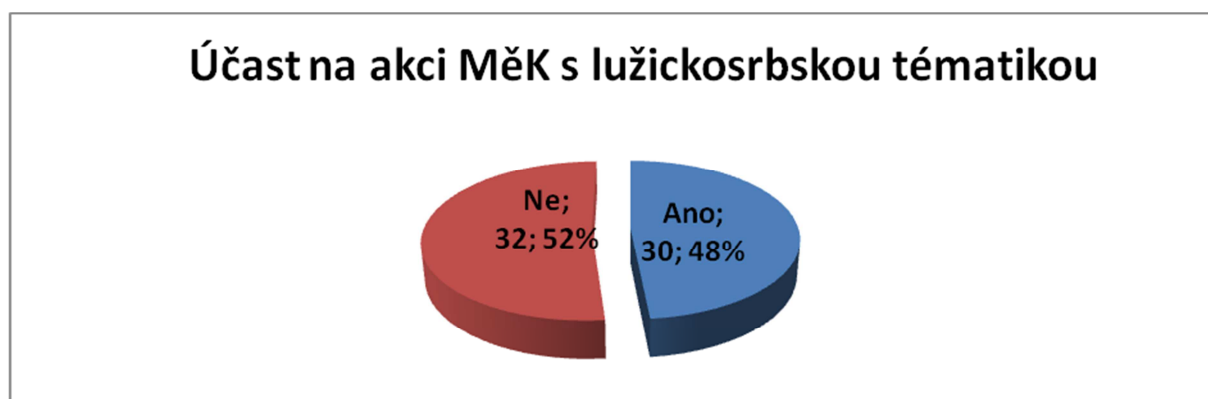

Graf 2: Věkové složení respondentů [Chalupná, Vladimíra, 2015]

Dle uvedeného grafu je zřejmé, že nejméně respondentů se nachází ve věkové kategorii 15 – 26 let, nejmladších respondentů bylo pouze 13, což je 21 %. Ostatní respondenti už byli poměrně rovnoměrně rozloženi v dalších dvou kategoriích. Konkrétně respondentů v rozmezí 26 – 46 let bylo celkem 26, což je 42 % a respondentů ve věku nad 47 let bylo 23, což je 37 %. Vzhledem k zaměření dotazníku byly i v této otázce odpovědi očekávané.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
15-26 let	13	21%
26-46 let	26	42%
47 a více let	23	37%
Celkem	62	100%

Tabulka 8: Zastoupení respondentů podle věku [Chalupná, Vladimíra, 2015]

Graf 3: Zúčastnil jste se nějaké kulturní akce pořádané Městskou knihovnou Varnsdorf s Lužicí?

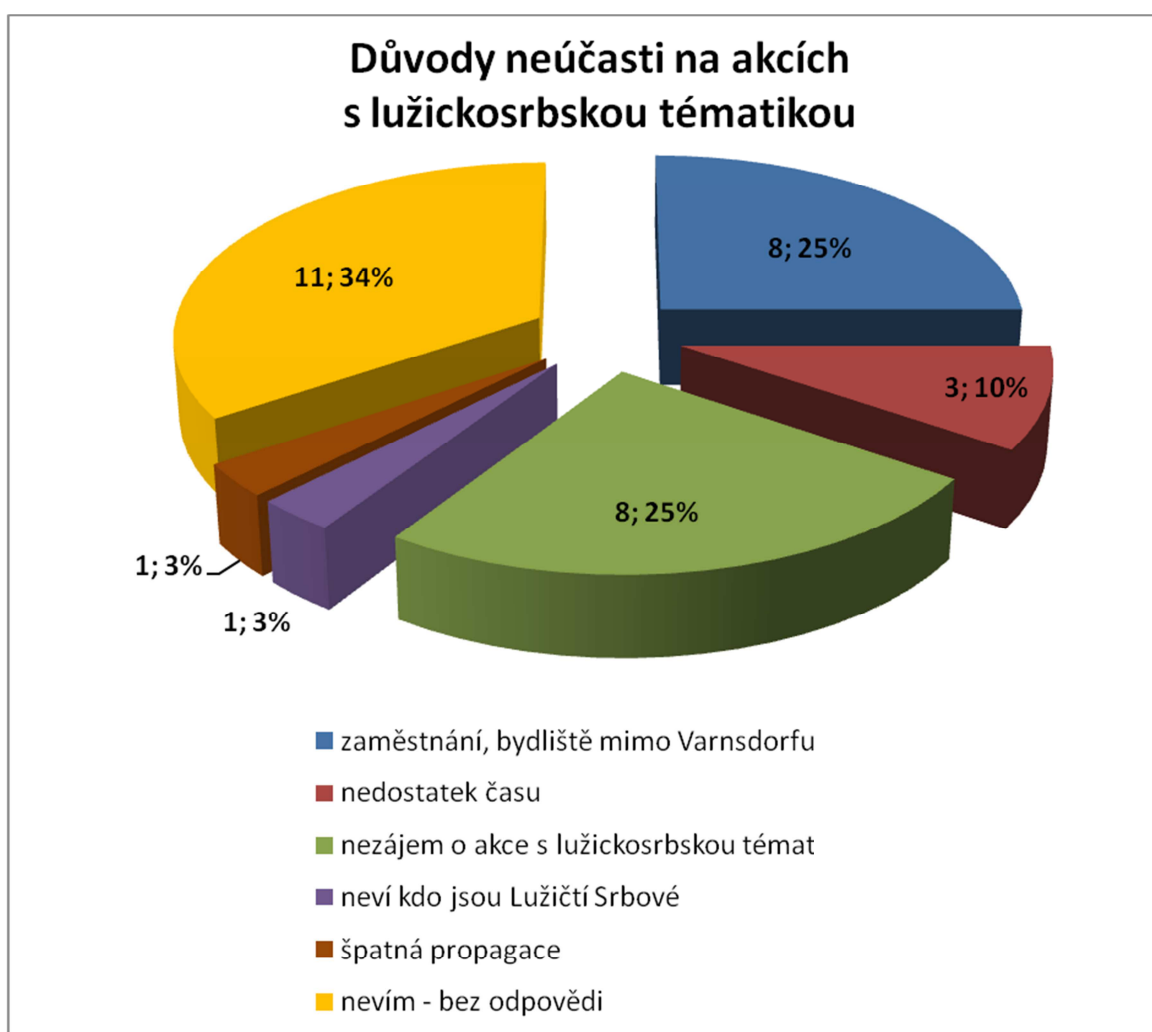
[Chalupná, Vladimíra, 2015]

První část otázky obsahuje odpovědi na otázku „Zúčastnil jste se nějaké kulturní akce pořádané Městskou knihovnou Varnsdorf s Lužicí?“ Na základě odpovědí respondentů a zobrazeného grafu lze konstatovat, že akci se zúčastnilo 30 respondentů, což odpovídá 48 % respondentů. Žádné akce se nezúčastnilo 32 respondentů, což je 52 %.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	30	48%
Ne	32	50%
Celkem	62	100%

Tabulka 9: Účast na akci Městské knihovny Varnsdorf s lužickosrbskou tematikou
[Chalupná, Vladimíra, 2015]

Další část otázky se týkala důvodu neúčasti – a zde se jednalo o otevřenou část otázky, kdy respondenti mohli odpovídat zcela volně.

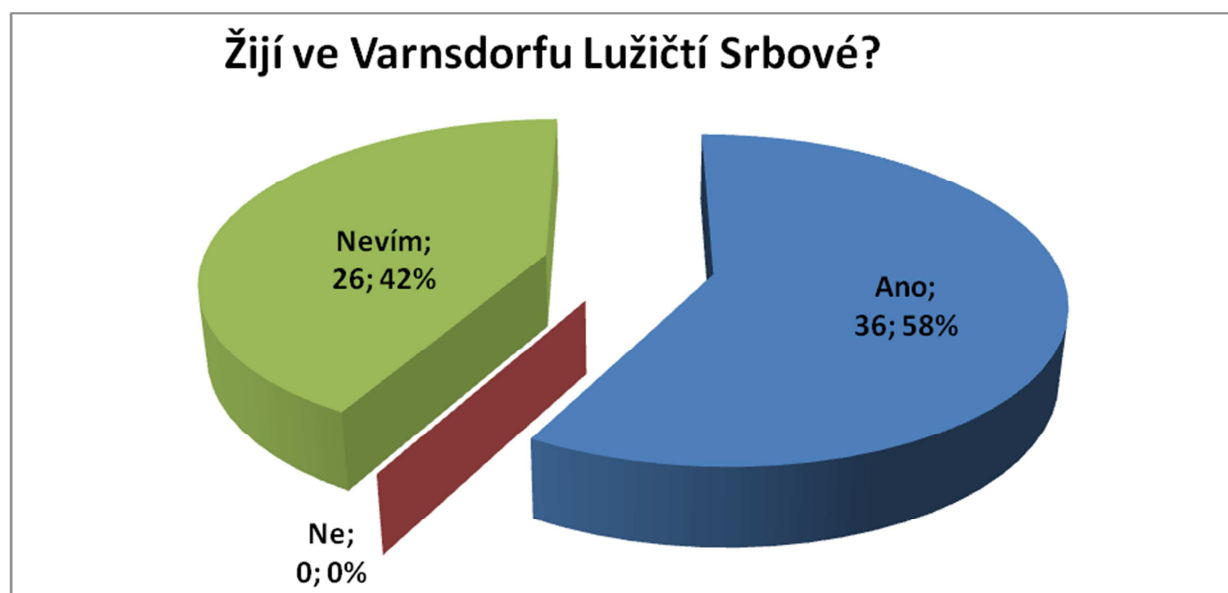

Graf 4: Důvody neúčasti na akcích s lužickosrbskou tematikou
[Chalupná, Vladimíra, 2015]

Tato část dotazníkového šetření je pro organizátory obdobných akcí velmi zajímavá, jelikož největší procento respondentů 35 % (celkem 11 osob), kteří se nezúčastnili žádné akce, odpověděli, že neví nebo neodpověděli vůbec. Důvodem může být opět nechuť cokoliv vyplňovat, vymýšlet odpovědi, přemýšlet, pokud nemusím. Další pochopitelný důvod uvedlo 25 %, což je 8 osob, kteří uvedli, že jsou zaměstnaní nebo bydlí mimo Varnsdorf. Určitě by stálo za další průzkum, zda je to pouze výmluva nebo objektivní důvod – vzdálenost od Varnsdorfu apod. Stejně velkou skupinu - 25 %, 8 osob - tvoří respondenti, kteří jako důvod uvedli nezájem o aktivity spojené s Lužickými Srby. Můžeme tedy konstatovat, že z celkového počtu respondentů nemá 13 % zájem o uvedené téma – Lužice a Lužičtí Srbové.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Nevím	11	35%
Zaměstnání, bydliště mimo Vdf.	8	25%
Nezájem o aktivity s LS	8	25%
Nedostatek času	3	9%
Špatná propagace	2	6%
Celkem	32	100 %

*Tabulka 10: Důvody neúčasti na akcích s lužickosrbskou tematikou
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

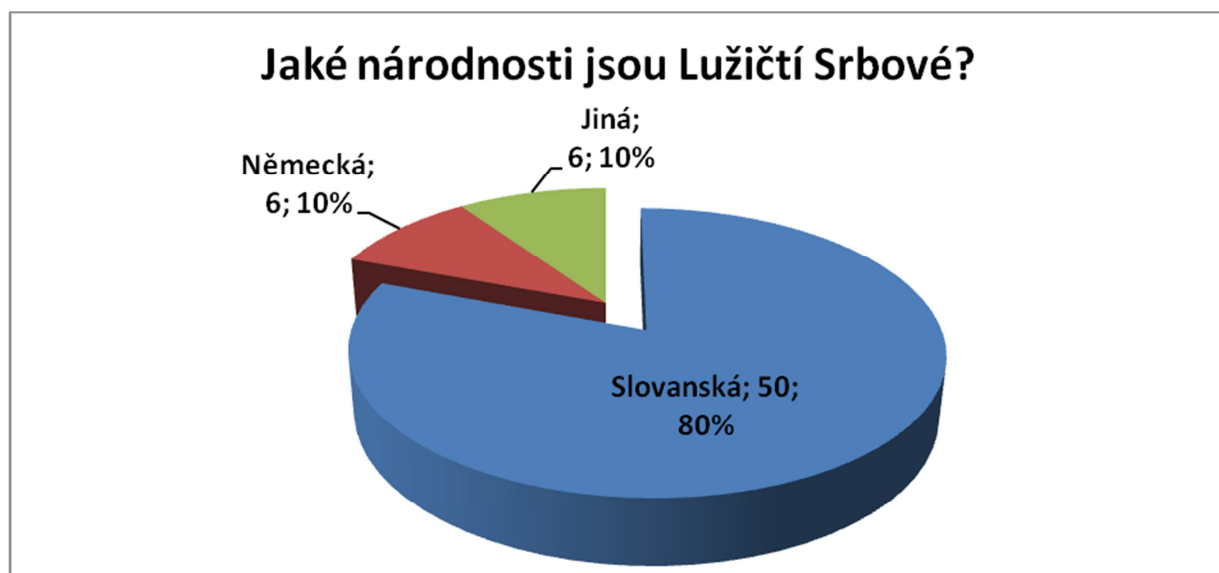

*Graf 5: Žijí ve Varnsdorfu Lužičtí Srbové?
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Další otázka byla zaměřená na znalosti respondentů. Velmi zajímavé je, že žádný z respondentů neodpověděl, že ve Varnsdorfu nežijí Lužičtí Srbové. Z grafu je zřejmé, že 26 osob, což odpovídá 42 % respondentů, neví, zda ve Varnsdorfu žijí Lužičtí Srbové. Velmi pozitivní je, že většina respondentů – 58 %, což je 36 osob – ví, že ve Varnsdorfu Lužičtí Srbové žijí. Tato skutečnost zcela jistě souvisí s aktivitami Varnsdorfu a také Městské knihovny Varnsdorf, které uskutečňují ve vztahu k Lužici a k Lužickým Srbům a snaha nejen o trvalou spolupráci, ale především snaha o zvýšení povědomí o tomto nejmenším slovanském národu. Velký význam měl i uvedený tříletý projekt knihovny zaměřený na spolupráci s Lužickými Srby.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	36	58%
Ne	0	0%
Nevím	26	42%
Celkem	62	100%

Tabulka 11: Žijí ve Varnsdorfu Lužičtí Srbové?
[Chalupná, Vladimíra, 2015]

Graf 6: Zařazení národnosti Lužických Srbů
[Chalupná, Vladimíra, 2015]

Poslední otázka byla opět zaměřená na znalosti respondentů. Na základě grafu lze konstatovat, že většina respondentů (50 osob, což je 80 % respondentů) ví, že Lužičtí Srbové patří ke slovanským národnostem. Zdůvodnění tohoto pozitivního výsledku lze opět přičíst dlouholetým aktivitám a spolupráci Varnsdorfu, zdejších organizací i jedinců s Lužicí a Lužickými Srby včetně mediálních informací o těchto aktivitách a vlastních výchovně vzdělávacích akcích. Ostatní chybné národnosti zvolilo vždy 10 % respondentů, 6 osob zvolilo národnost německou a 6 osob jinou národnost.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Slovanská národnost	50	80%
Německá národnost	6	10%
Jiná národnost	6	10%
Celkem	62	100%

*Tabulka 12: Zařazení národnosti Lužických Srbů
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Druhý dotazník byl určený knihovnám v příhraniční oblasti. Byly osloveny zástupci z knihoven ve Varnsdorfu, Rumburku, Děčíně, Ústí nad Labem, České Lípě a v Liberci. Návratnost tohoto dotazníků byla 100 %.

7.2 Dotazníky pro knihovny

Vzorek

Druhý dotazník byl určen knihovnám v Severních Čechách. Bylo rozdáno 6 dotazníků prostřednictvím emailové komunikace. Dotazníkové šetření probíhalo od 5. června, 2015 do 6. července, 2015.

Ovlivnění způsobu chování

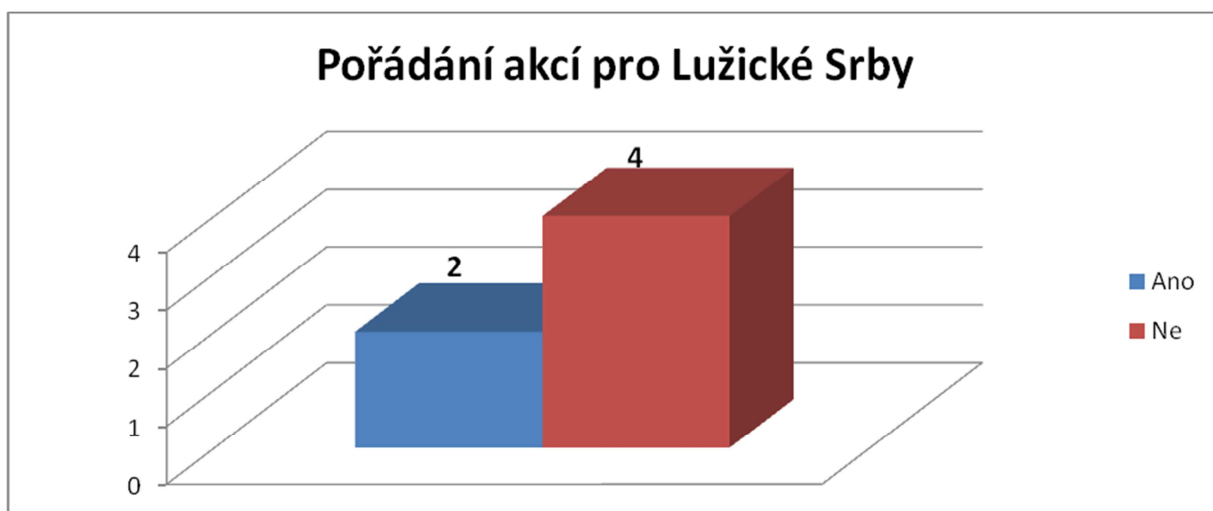
Návratnost rozdaných dotazníků byla 100 %. Důvodem bylo oslovení konkrétního zástupce knihovny.

Metoda výzkumu

V dotazníku byly použity 4 otázky, 2 uzavřené a 2 polouzavřené. Dotazníková forma byla zvolena z důvodu menší časové náročnosti než rozhovory.

Prostředí výzkumu

Dotazníkové šetření probíhalo v prostorách každé z oslovených knihoven. Lze tedy předpokládat, že šetření probíhalo v příjemném prostředí známého pracoviště.

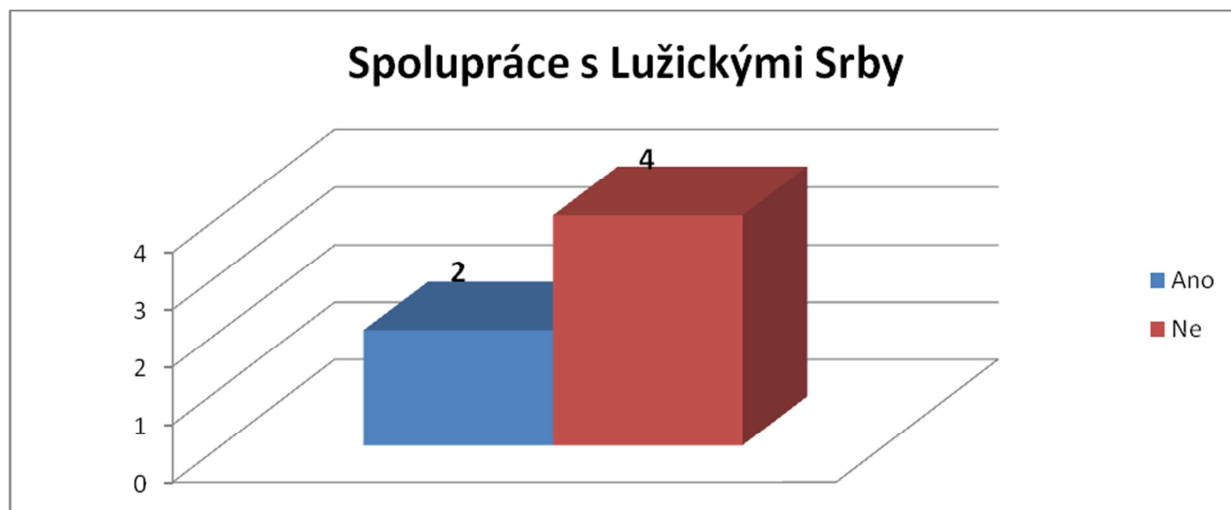

*Graf 7: Pořádá Vaše knihovna nějaké akce pro Lužické Srby?
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Na první otázku odpověděly kladně pouze dvě z dotázaných knihoven, a to konkrétně Městská knihovna Varnsdorf a Krajská knihovna v Liberci. Důvody, proč ostatní knihovny nepořádají žádné akce pro Lužické Srby jsou obdobné – není poptávka, knihovna neví, zda ve městě žijí Lužičtí Srbové, další knihovna ví, že tuto činnost dělá knihovna ve Varnsdorfu, nepořádají akce pro Lužické Srby, ale o Lužici.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	4	80%
Ne	2	20%
Celkem	6	100%

*Tabulka 13: Pořádá Vaše knihovna nějaké akce pro Lužické Srby?
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Graf 8: Spolupracuje Vaše knihovna s Lužici?

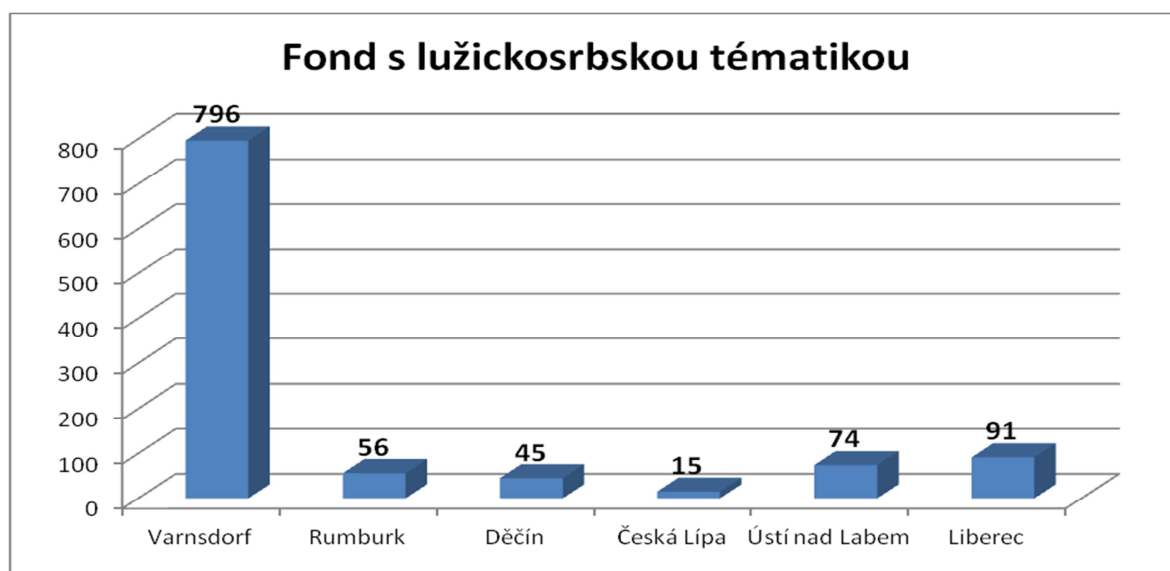
[Chalupná, Vladimíra, 2015]

Naprostu stejně odpovídaly knihovny na druhou otázku, která se týkala spolupráce s Lužickými Srby. Opět spolupracujícími jsou knihovny sídlící ve Varnsdorfu a Liberci.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	4	80%
Ne	2	20%
Celkem	6	100%

Tabulka 14: Spolupracuje Vaše knihovna s Lužici?

[Chalupná, Vladimíra, 2015]

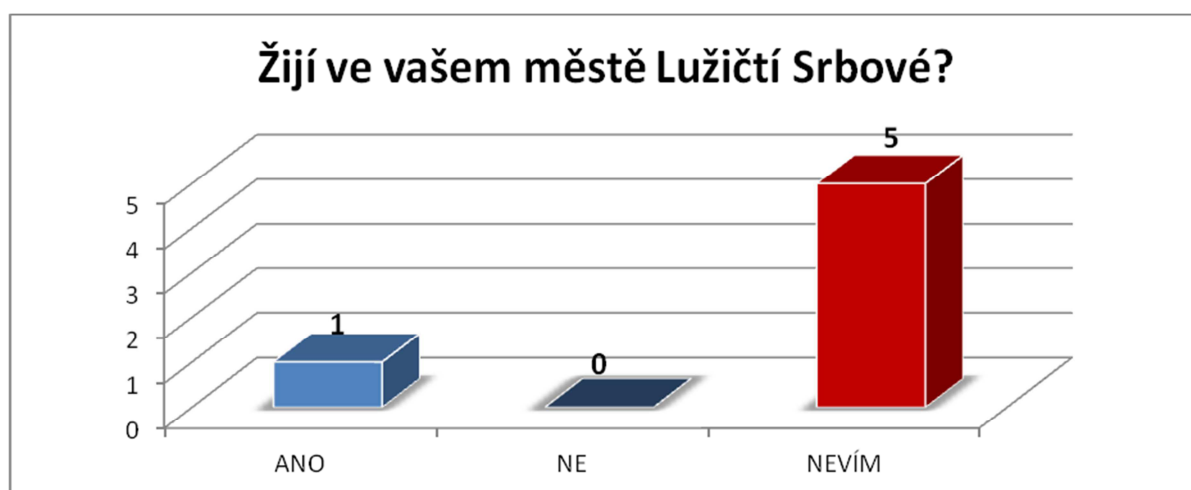

*Graf 9: Jak velké zastoupení má knihovní fond Vaší knihovny lužickosrbské literatury?
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Další otázka se týkala fondu, který mají jednotlivé knihovny s lužickosrbskou tematikou. Z grafu je patrné, že největší fond vlastní knihovna ve Varnsdorfu, je to způsobeno vlivem dlouhodobé a intenzivní spolupráce s Lužickými Srby, zřízením Lužickosrbského oddělení a v neposlední řadě též projektovou činností knihovny. Další knihovny již vykazují podstatně menší fond. V souvislosti s touto otázkou je nutno upozornit na určitou nepřesnost v odpovědích jednotlivých knihoven, kdy každá knihovna používá jiná klíčová slova u knih. Jediný Varnsdorf má vlastní oddělení, knihy s tematikou Lužice mají samostatnou signaturu (LS) a výsledný počet knihovních jednotek je 796. Naproti tomu při zadání klíčového slova Lužice (tak jak většinou zvolily ostatní knihovny) je výsledek 402 knihovních jednotek, přesto se jedná o naprosto největší fond s tímto zaměřením oproti ostatním knihovnám.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Varnsdorf	796	74%
Rumburk	56	5%
Děčín	45	4%
Česká Lípa	15	1%
Ústí nad Labem	74	7%
Liberec	91	9%
celkem	1077	100%

*Tabulka 15: Fond s lužickosrbskou tematikou
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

*Graf 10: Žijí ve Vašem městě Lužičtí Srbové?
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

Poslední otázka pro knihovny se týkala Lužických Srbů. Pouze ve Varnsdorfu vědí zaměstnanci knihovny, že ve Varnsdorfu dosud žijí Lužičtí Srbové. Je to dáno opět dlouhodobou spoluprací knihovny s Lužickými Srby nejen v Lužici samotné, ale také s Lužickými Srby žijícími ve Varnsdorfu a okolí. Všechny ostatní knihovny shodně odpověděly, že neví. Důvodem může být jednak to, že knihovny nepořádají aktivity zaměřené na Lužici a Lužické Srby ani s nimi nespolupracují a dalším důvodem je určitá anonymita ve větších městech.

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	1	10%
Ne	0	0%
Nevím	5	90%
Celkem	6	100%

*Tabulka 16: Žijí ve Vašem městě Lužičtí Srbové?
[Chalupná, Vladimíra, 2015]*

7.3 Vyhodnocení dotazníku

Uvedený reprezentativní vzorek dotazníkového šetření není validní, přesto lze ze získaných dat vyvodit některé poznatky. V současné době nestačí, aby knihovna plnila pouze funkci samotné knihovny, je nutné, aby uměla využít specifičnosti svého regionu a na těchto specifičnostech postavit své aktivity. Z provedeného namátkového průzkumu je zřejmé, že čtenáři knihovny ve Varnsdorfu vědí o existenci Lužických Srbů a jejich problémech, a to právě především díky aktivitám Městské knihovny Varnsdorf. Lze tedy konstatovat, že Městská knihovna Varnsdorf svou činností a propagací ohledně zviditelňování Lužice a Lužických Srbů vykonává kvalitně, využila šanci přiblížit uživatelům jedinečnou kulturu Lužických Srbů.

Zpětná vazba by měla být poznávána skrze kvantitativní ukazatele, jako je například počet návštěvníků pořádaných kulturních akcí, počet jednotek ve fondu Lužickosrbského oddělení, nárůst počtu návštěvníků na lužickosrbských akcích, ať už pořádaných Lužici či Městskou knihovnou Varnsdorf. Dalším ukazatelem pro zpětnou vazbu je kvalitativní indikátor, tím může být zpětná vazba od cílové skupiny, tedy návštěvníků akcí nebo interní a externí hodnocení.

Městská knihovna Varnsdorf našla své originální a jedinečné místo, využila dlouholeté spolupráce města Varnsdorf s Lužicí a zviditelnila se, vešla do povědomí veřejnosti jako kontaktní místo o Lužici a pro Lužici a Lužické Srby.

Jistě by stálo za další pokračování průzkumu tohoto tématu. Zajímavé by bylo srovnání výsledků obdobného dotazníku pro veřejnost v jiné knihovně v severních Čechách.

Průzkum ukázal, že Městská knihovna Varnsdorf své aktivity s i pro Lužické Srby vykonává a propaguje velmi dobře. Otázka, která byla před podkladovou hypotézou, zněla: Jsou Lužičtí

Srbové a aktivity Městské knihovny Varnsdorf v povědomí obyvatel v pohraniční oblasti?
Ukázalo se, že vědomí obyvatel o tomto tématu a spolupráci je perspektivní a vzorová.

8. Závěr

Bakalářská práce měla za cíl popsat aktivity Městské knihovny Varnsdorf zaměřené na lužickosrbskou kulturu.

Knihovny mají odrážet vývoj společnosti a zobrazovat aktuální témata, jejich základním úkolem je zajistit rovný přístup k poskytování informačních a knihovnických služeb všem bez rozdílu. Další poskytované služby knihoven veřejnosti jsou činnosti kulturní, výchovné a vzdělávací. Tyto služby přispívají k formování a utváření občanské společnosti. Knihovny mají stále velký vliv na občany, kteří v této zemi žijí. Formou různých aktivit jako jsou výstavy, setkávání, vydávání materiálů nebo vytváření takových projektů, jaký vytvořila Městská knihovna Varnsdorf, mohou přivést občany a zájemce o poznání, k vědomostem o Lužici a Lužických Srbech. Naší organizaci se podařilo přivést občany dvou národů, osoby různých generací do knihovny, kde našli místo k setkávání a poznávání nejen svých zvyků a tradic navzájem, ale též současných problémů a současných literátů, výtvarníků a umělců. Ti se mohou díky těmto aktivitám setkávat, obohacovat se navzájem a naučit se společně komunikovat a poznávat.

Lužičtí Srbové jsou hrdý a houževnatý národ. Luther před 400 lety nechtěl tisknout bibli v srbštině pro národ, „který za pár desítek let zanikne“. Historie nás poučila, že Lužičtí Srbové žijí dál, udržují si své tradice, zvyklosti, mají vynikající spisovatele, výtvarníky i hudebníky. Mají také své problémy a jako nejmenší slovanský národ si zaslouží naši pozornost a naši podporu.

Bakalářská práce v teoretické části popisuje stručně historii Lužice a Lužických Srbů, historii a současnost spolupráce České republiky s Lužickými Srby, spolupráce města Varnsdorf a organizací ve Varnsdorfu s Lužickými Srby a konkrétně pak Městské knihovny Varnsdorf. V praktické části byla použita dotazníková metoda. Jeden dotazník byl určen pro respondenty z řad veřejnosti. Jelikož se předával k vyplňování v prostorách knihovny, kdy spousta respondentů se zúčastnila nějaké akce s lužickosrbskou tematikou nebo jiným způsobem byla seznámena s existencí Lužických Srbů, nelze výsledky interpretovat všeobecně, ale vždy v kontextu s aktivitami knihovny ve Varnsdorfu. Samozřejmě i počet respondentů není validní (100 dotazníků rozdáno a vrátilo se 62), ale pro určitou představu o povědomí veřejnosti ve Varnsdorfu o dané problematice, lze výsledky použít. Velice pozoruhodné byly odpovědi týkající se dotazu, zda ve Varnsdorfu žijí Lužičtí Srbové. 58 % osob ví, že zde žijí a ostatní

neví. Žádný z dotázaných neodpověděl NE, nežijí zde. Odpovědi na ostatní dotazy jsou podrobně popsány v kapitole 7.1. – Dotazníky pro veřejnost.

Práce může v tomto smyslu sloužit též jako podklad pro další podrobnější výzkum.

Lépe vypovídající jsou dotazníky určené knihovnám, které byly osloveny. Akce pro Lužické Srby pořádá Krajská knihovna v Liberci a knihovna ve Varnsdorfu. U ostatních čtyř oslovených knihoven se tyto akce nepořádají především z důvodu nezájmu veřejnosti, popř. pořádají programy o Lužici (Liberec, Česká Lípa). Podobné odpovědi zazněly na dotaz týkající se fondu s lužickosrbskou tematikou. Zde je nutné brát v úvahu i výběr klíčových slov u knih. Nejvíce knih má knihovna ve Varnsdorfu (796 ks), následuje Krajská knihovna v Liberci (91 ks), Krajská knihovna v Ústí nad Labem (74 ks) ... a nejméně jich čtenář nalezne v knihovně v České Lípě (15 ks).

Varnsdorf je specifický a jedinečný mezi knihovnami na severu Čech svým oddělením lužickosrbské literatury a svými aktivitami v oblasti lužickosrbské kultury.

Do budoucna by autorka s ohledem na zjištěné výsledky dotazníkového šetření doporučila pokračovat v aktivitách spojených s Lužickými Srby a lužickosrbskou kulturou. Doporučila by zatraktivnit tyto činnosti, tak aby byly zajímavé i pro mladou generaci. Autorka navrhuje připravit každoroční kulturní letní festival, který by zahrnoval koncerty moderních hudebních skupin z Lužice a Čech. Festival by byl jednodenní, působily by zde nejen hudební skupiny, ale probíhaly by zde také např. krátké divadelní scénky. Bylo by zde tradiční české i lužickosrbské občerstvení, přes den by se konaly vědomostní a zábavné soutěže pro děti, mládež a dospělé účastníky. Ve večerních hodinách by se konala vystoupení hudebních skupin.

Dalším návrhem by bylo vytvoření informačního a turistického portálu, který by zveřejňoval akce, které se konají nejen ve spolčených zemích, ale hlavně takové, které pořádají společně Lužičtí Srbové a Češi. Tento portál by byl obohacen informacemi o turistických cílech jednotlivých účastníků daného projektu.

V rámci tohoto turistického portálu by byla zahrnuta i hra, která by byla podobná celosvětově známé hře Geocaching. Hra by byla vymezena na území Severních Čech a Lužice. Náplní této soutěže by bylo hledání různých „pokladů“ a plnění úkolů. Cílem by bylo provést zábavnou formou návštěvníky známými i neznámými místy Severních Čech a Lužice.

Součástí portálu by byly i například turistické stezky, nejen pro dospělé, ale také v každé zemi, alespoň jedna či dvě pro děti.

Autorka by také navrhla vytvořit každoroční sportovní tradici, kupříkladu rodinný běh. Účastnit by se mohli všichni bez ohledu na věk a mobilitu, např. rodiče s kočárky, nebo senioři by byli vítáni. Nešlo by o závod, ale pobavení. Cílem by bylo semknout naše dva národy. Trasa by byla naplánovaná přes hranice států. Na konci by každý účastník dostal malou odměnu a medaili, která by mu připomínala účast na této akci.

Součástí všech těchto akcí by byly brožurky, které by se zahrnovaly do cen nebo odměn účastníkům. Obsahovaly by informace, historii a přehled dalších akcí, které společně pořádají Češi a Lužičtí Srbové, z důvodu zviditelnění a zapamatování událostí a vědomostí o spolupráci Lužických Srbů a Čechů.

Hlavním úkolem veřejné knihovny je zaměřit se na rozvoj kultury a umění. Zpřístupňovat stále aktualizovaný fond k formování a upevňování kulturní identity komunity. Toho lze dosáhnout spoluprací s příslušnými a regionálními organizacemi, poskytnutím prostor pro kulturní aktivity, organizováním kulturních programů a také tím, že kulturní zájmy komunity jsou zastoupeny ve fondech knihovny. Činnost knihovny má odrážet rozmanitost kultur v dané komunitě. Proto je nezbytné, aby knihovna ve svém fondu měla knihovní jednotky v jazycích, jimiž hovoří obyvatelé komunity. Je známo, že knihovny mají vycházet vstříc speciálním potřebám návštěvníků. Do této kategorie patří také schopnost domluvit se s cizincem, a proto je potřeba, aby personál hovořil jazykem náležité populace. Tyto všechny faktory Městská knihovna ve Varnsdorfu vykonává a vzhledem k tomu, že tato bakalářská práce se věnuje aktivitám Městské knihovny Varnsdorf s Lužickými Srby, tak toto tvrzení splňuje v celém jeho znění. V knihovně je zaměstnán člověk, který nejen hovoří Lužickou Srbštinou, ale dlouhá léta se věnuje tomuto tématu, a upevňuje vztahy Lužických Srbů a Čechů. Je jím pan Milan Hrabal, básník, který má několik svých děl přeloženo i do lužické srbštiny, a zároveň překladatel, který přeložil mnoho textů svých kolegů – Lužických Srbů.

Díky praktické části, kde byla použita dotazníková metoda, bylo doloženo, že knihovna ve Varnsdorfu je stěžejní lodí mezi knihovnami na severu Čech v oblasti lužickosrbských aktivit.

9. Seznam použitých zdrojů

- BOBKOVÁ, Lenka, BŘEZINA, Luděk a ZDICHYNEC, Jan. *Horní a Dolní Lužice*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. 232 s. Stručná historie států; sv. č. 54. ISBN 978-80-7277-382-4.
- ČERMÁK, Radek a MAIELLO, Giuseppe. *Nástin dějin a literatury Lužických Srbů*. Vyd. 1. Brno: Středoevropské centrum slovanských studií, 2011. 359 s. Evropské obzory. ISBN 978-80-86735-09-2.
- ČERNÝ, Adolf. *Lužická otázka*. 2., dopl. vyd. V Praze: Společnost přátel Lužice, 1945. 99 s. Lužickosrbská knihovnička; č. 29.
- DAVID, Josef. *Lužičtí Srbové*. Druhé, změněné a doplněné vydání londýnské přednášky z roku 1944. V Praze: Společnost přátel Lužice, 1946. 37-[III] s. Lužickosrbská knihovnička; Čís. 31.
- FRINTA, Antonín. *Lužičtí Srbové a jejich písemnictví*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1955. 239 s., [16] s. obr. příl. Dějiny slovanských literatur; sv. 1.
- HRABAL, Milan, ed. *Poetický kód 200-20-2: svátek lužickosrbské poezie, Varnsdorf 1998*. Varnsdorf: Městská knihovna, 1998. [28] s. ISBN 80-902437-1-1.
- HRABAL, Milan, ed. *Na druhé straně slunce: almanach nejmladší lužickosrbské poezie = Na drugej stronje slónca: almanach najmlódšeje serbskeje poezije*. Překlad Cyril Kola. Varnsdorf: Městská knihovna, 1998. 49 s. Setkávání kultur; sv. 1. ISBN 80-902437-3-8.
- HRABAL, Milan. *Lužičtí Srbové známí i neznámí: historie a současnost nejmenšího západoslovanského národa*. 1. vyd. Varnsdorf: Městská knihovna, 2010. 34 s. Setkávání přes hranice; sv. 2. ISBN 978-80-86409-21-4.
- HRABAL, Milan. *Warnočicy - česke wokno do Łužicy: zarys česko-serbskeje wzajemnosće = Varnsdorf - das tschechische Fenster zur Lausitz: tschechisch-sorbische Wechselseitigkeit im Überblick = Varnsdorf - české okno do Lužice: nástin česko-lužickosrbské vzájemnosti*. 1. vyd. Varnsdorf: Městská knihovna Varnsdorf, 2011. 30 s. Setkávání přes hranice; sv. 3. ISBN 978-80-86409-24-5.

HRABAL, Milan, ed. *Páternoster: almanach mladé lužickosrbské literatury*. Překlad Milan Hrabal. Vyd. 1. Varnsdorf: Městská knihovna, 2013. 68 s. Setkávání přes hranice; sv. 13. ISBN 978-80-86409-37-5.

HRABAL, Milan. Osobní rozhovor. 18.05.2015. Varnsdorf

KOONTZ, Christie (ed.) a Barbara GUBBIN (ed.). *Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA*. 2., zcela přeprac. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2012, 203 s. ISBN 978-80-7050-612-7.

LOUKA, Martin. Osobní rozhovor. 30.06.2015. Varnsdorf.

MAŠTÁLKO, Josef. *Lužičtí Srbové*. 2., nově upr. vyd. Česká Lípa: J. Kunstner, 1946. 31 s., 1 složený list obr. příl. Českolipská knihovna.

NOVOTNÁK, Miliduch M. *Lužičtí Srbové*. Praha: F. Kosek, 1945. 103 s.

PÁTA, Josef. *Lužice*. V Praze: Společnost přátel Lužice, 1946. 294 s.

PAVLÍK, Václav. Osobní archiv.

SINE, 1998. *Na druhé straně slunce: almanach nejmladší lužickosrbské poezie*. Varnsdorf: Městská knihovna Varnsdorf, 1998. 49 s. ISBN 80-902437-3-8.

SINE 2003. *Varnsdorf: město průmyslu a zahrad*. Česká Lípa: Studio REMA '93, [2003]. 440 s.

SINE, 2013. *Páternoster: almanach mladé lužickosrbské literatury*. Vyd. 1. Varnsdorf: Městská knihovna Varnsdorf, 2013. 68 s. ISBN 978-80-86409-37-5.

SINE 2016. *Archiv Městské knihovny ve Varnsdorfu*. Varnsdorf. 2016.

ZMEŠKAL, Vladimír. *T. G. Masaryk a Lužice: k osmdesátinám prvního presidenta Československé republiky*. Praha: Českolužický spolek "Adolf Černý", 1930. 40 s.

Webové zdroje

Společnost přátel Lužice. [online]. 30.7.2015 [cit. 2015-07-30]. Dostupné z: <http://www.luzice.cz/>

Městská knihovna Varnsdorf. [online]. 30.7.2015 [cit. 2015-07-30]. Dostupné z: <http://www.mkvdf.cz/>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa sídlišť kmenů Polabských Slovanů.....	14
Obrázek 2: Mapa současné Srbské Lužice	16
Obrázek 3: Staškovo lužickosrbské gymnázium.....	21
Obrázek 4: Pamětní deska Hanky Krawcec	25
Obrázek 5: Městská knihovna Varnsdorf ulice Otáhalova.....	28
Obrázek 6: První městská lidová knihovna ve Varnsdorfu. Chyba! Záložka není definována.	
Obrázek 7: Městská knihovna v ulici Otáhalova ve Varnsdorfu	30
Obrázek 8: Oddělení pro dospělé	32
Obrázek 9: Čítárna Oddělení pro dospělé	33
Obrázek 10: Náčrtek Oddělení pro dospělé čtenáře.....	34
Obrázek 11: Dětské oddělení	35
Obrázek 12: Náčrtek půjčovny dětského oddělení.....	36
Obrázek 13: Hudební oddělení.....	37
Obrázek 14: Náčrtek Hudebního oddělení	37
Obrázek 15: Oddělení lužickosrbské literatury – Kontaktní místo pro Lužici	38
Obrázek 16: Náčrtek Oddělení lužickosrbské literatury	39
Obrázek 17: Slavnostní otevření Kontaktního místa pro Lužici	49

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	51
Graf 2: Věkové složení respondentů	51
Graf 3: Zúčastnil jste se nějaké kulturní akce pořádané Městskou knihovnou Varnsdorf s Lužicí?	52
Graf 4: Důvody neúčasti na akcích s lužickosrbskou tematikou	53
Graf 5: Žijí ve Varnsdorfu Lužičtí Srbové?	54
Graf 6: Zařazení národnosti Lužických Srbů	55
Graf 7: Pořádá Vaše knihovna nějaké akce pro Lužické Srby?	58
Graf 8: Spolupracuje Vaše knihovna s Lužicí?	59
Graf 9: Jak velké zastoupení má knihovní fond Vaší knihovny lužickosrbské literatury?	60
Graf 10: Žijí ve Vašem městě Lužičtí Srbové?	61

Seznam příloh

Příloha A - Vzor dotazníku pro čtenáře	71
Příloha B - Vzor dotazníku pro knihovny	72
Příloha C - Skládačka Kontaktní místo pro Lužici	73
Příloha D – Skládačky akcí projektu Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice	74
Příloha E - Svátek lužickosrbské poezie v letech 1997- 2015 a související vydané publikace	75
Příloha F - Vydavatelská činnost Městské knihovny Varnsdorf v letech 2012-2015	77
Příloha G - Významné lužickosrbské osobnosti působící ve Varnsdorfu	79
Příloha H - Vydané publikace v rámci projektu	81

Vážení čtenáři, prosíme o vyplnění krátkého anonymního dotazníku a děkujeme za Váš čas, který věnujete jeho vyplnění.

1. Jste:

- a) muž
- b) žena (nehodící se škrtněte)

2. Váš věk je mezi :

- a) 15 – 26 lety
- b) 26 – 46 lety
- c) 47 a více lety

3. Zúčastnil jste se nějaké kulturní akce pořádané Městskou knihovnou Varnsdorf s Lužicí?

- a) ano
- b) ne ... z důvodu.....

4. Žijí ve Varnsdorfu Lužičtí Srbové?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

5. Národnost Lužických Srbů je etnograficky zařazena jako:

- a) slovanská
- b) německá
- c) jiná národnost

Mnohokrát děkujeme za vyplnění dotazníku a přežeme Vám hezký den.

Vážené knihovny, prosíme o vyplnění krátkého anonymního dotazníku a děkujeme za Váš čas, který věnujete jeho vyplnění.

1. Pořádá Vaše knihovna nějaké akce pro Lužické Srby?

a) ano

b) ne ... z důvodu

2. Spolupracuje Vaše knihovna s Lužicí?

a) ano

b) ne ... z důvodu

3. Jak velké zastoupení má knihovní fond Vaší knihovny Lužickosrbské literatury?

4. Žijí ve Vašem městě Lužičtí Srbové?

a) ano

b) ne

c) nevím

Mnohokrát děkujeme za vyplnění dotazníku a přejeme Vám hezký den.

Příloha C – v kapse desek BP - Skládačka Kontaktní místo pro Lužici

Příloha D – v kapse desek BP - Skládačky akcí projektu Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice

1. Skládačka Bjarnat Krawc – přednáška dr. Petra Kaliny
2. Skládačka Výstava Lužickosrbská knižní ilustrace
3. Skládačka Hanka Krawcec – výtvarné dílo
4. Skládačka Lidová hudba a tradiční nástroje Lužických Srbů – Petr Kalina

Příloha E - Svátek lužickosrbské poezie v letech 1997 - 2015 a související vydané publikace

ročník	rok	Osobnost	vydaná publikace
1	1997	Mariam Abdel Al - básnířka narozena v Káhiře, žijící v Polsku	
2	1998	Adam Mickiewicz (1798-1855)- polský básník a romantik	<i>Poetický kód 200 20 2</i>
3	1999	Jakub Lorenc-Zalěski (1874-1939)- lužickosrbský spisovatel	<i>Třetí zastavení</i>
4	2000	Jan Waltar (Johannes Walther) (1860-1921) - lužickosrbskému básníku a faráři, německého původu	<i>Lesklé kameny ve starém zdivu</i>
5	2001	Jurij Březan (1916-2006) - klasik, nejvýznamnější a neznámější spisovatel současnosti	<i>Krabat v cizí noci</i>
6	2002	Jurij Mlynk (1927-1971)	<i>Návrat do světla</i>
7	2003	Mato Kosyk (1853-1940)	<i>Neklidné časy</i>
8	2004	Handrj Zejler (1804-1872) – lužickosrbský básník a evangelický farář	<i>Ozvěna v dřevinách</i>
9	2005	Michał Nawka (1885-1968) – lužickosrbský učitel, národní buditel, básník, spisovatel, jazykovědec a hudebník	<i>Nevěřím, že v Lužici nejsou vlci</i>
10	2006	Jakub Bart-Ćišinski (1856-1909) - nejvýznamnější lužickosrbský básník	<i>Lužickosrbská vyznání</i>
11	2007	Jan Radyserb-Wjela (1822-1907) - lužickosrbský učitel, básník, spisovatel a národopisec	<i>At' vládne medvěd nebo lev</i>
12	2008	Jan Bohuwěr Pjeh (1838-1913) - lužickosrbský překladatel	<i>Dvanáctý do tuctu</i>
13	2009	Jurij Winar (1909-1991) - skladatel, sbormistr, hudebník Jan Skala (1889-1945) - spisovatel, básník, novinář	<i>Společně</i>

14	2010	Měrćin Nowak-Njechorński (1900-1990) - významný lužickosrbský malíř a grafik	<i>Mista nevhodná k odstranění</i>
15	2011	Jan Kilian (1811-1884) - vážený kněz, učitel a autor náboženských písní	<i>Za mořem</i>
16	2012	Jurij Luščanski (*1951) – současný lužickosrbský autor	<i>Ruměnc broskví</i>
17	2013	Mina Witkojc (1893-1975) - lužickosrbská básnířka Anton Nawka (1913-1998) - lužickosrbský spisovatel a překladatel	<i>Setkání</i>
18	2014	Peter Huckauf (*1940) - současný básník	<i>Mezumročan</i>
19	2015	Róža Domašcyna (*1951) - současná lužickosrbská spisovatelka	<i>Druhé světy</i>

Vydavatelská činnost v roce 2012-2015

Kuřátko v lese – Lubina Hajduk Velkovič – 2012. ISBN 978-80-86409-27-6

První setkání / Prěnje zetkanje / Das erste Treffen - sborník z literárních soutěží - 2012. ISBN 978-80-86409-28-3

Ruměnc broskví - Jurij Ľušćanski – 2012. ISBN 978-80-86409-36-8

Byly to zlé časy - Beno Budar - 2012. ISBN 978-80-86409-33-7

Uvnitř puklin, Almanach soutěže Literární Varnsdorf 2012– 2012. ISBN 978-80-86409-39-9

Tvář času / Wobličo časa - Josef Suchý - 2012. ISBN 978-80-86409-31-3

Uzly v paměti / Suki w pomjatu – Češi o Lužických Srbech – čítanka - 2012. ISBN 978-80-86409-34-4

Vyprávěny o Lužici / Powědanja wo Lužicy / Erzählungen von der Lausitz – sborník z literárních soutěží - 2012. ISBN 978-80-86409-35-1

Jak to bylo? / Kak to bě? / Wie war es? – sborník z literárních soutěží - 2012. ISBN 978-80-86409-32-0

Páternošter, Almanach mladé lužickosrbské literatury - 2013. ISBN 978-80-86409-37-5

Naléhavá poezie – Benedikt Dyrlich - 2013. ISBN 978-80-86409-38-2

Kanjski grad – Maja Haderlap – 2013. ISBN 978-80-86409-42-9

Půlky za třičtvrtky, Drápanda 2013 – 2013. ISBN 978-80-86409-40-5

Setkání, Sborník 17. Svátku lužickosrbské poezie ve Varnsdorfu – 2013. ISBN 978-80-86409-41-2

Polotam, Amanach soutěže Literární Varnsdorf 2014 – 2014. ISBN 978-80-86409-44-3

Mezumročan – Peter Huckauf – 2014. ISBN 978-80-86409-45-0

Drápandění, Drápanda 2015 - 2015. ISBN 978-80-86409-47-4

Kuřátko v lese – Lubina Hajduk Velkovič – 2012. ISBN 978-80-86409-27-6

První setkání / Prěnje zetkanje / Das erste Treffen - sborník z literárních soutěží - 2012. ISBN 978-80-86409-28-3

Ruměnc broskví - Jurij Ľušćanski – 2012. ISBN 978-80-86409-36-8

Byly to zlé časy - Beno Budar - 2012. ISBN 978-80-86409-33-7

Uvnitř puklin, Almanach soutěže Literární Varnsdorf 2012 – 2012. ISBN 978-80-86409-39-9

Tvář času / Wobličo časa - Josef Suchý - 2012. ISBN 978-80-86409-31-3

Uzly v paměti / Suki w pomjatu – Češi o Lužických Srbech – čítanka - 2012. ISBN 978-80-86409-34-4

Vyprávěnky o Lužici / Powědanja wo Lužicy / Erzählungen von der Lausitz – sborník z literárních soutěží - 2012. ISBN 978-80-86409-35-1

Jak to bylo? / Kak to bě? / Wie war es? – sborník z literárních soutěží - 2012. ISBN 978-80-86409-32-0

Ruměněc broskví – Jurij Łuščanski – 2012. ISBN 978-80-86409-36-8

Páternošter, Almanach mladé lužickosrbské literatury - 2013. ISBN 978-80-86409-37-5

Naléhavá poezie – Benedikt Dyrlich - 2013. ISBN 978-80-86409-38-2

Kanjski grad – Maja Haderlap – 2013. ISBN 978-80-86409-42-9

Půlky za třičtvrty, Drápanda 2013 – 2013. ISBN 978-80-86409-40-5

Setkání, Sborník 17. Svátku lužickosrbské poezie ve Varnsdorfu – 2013. ISBN 978-80-86409-41-2

Setkání, Sborník 17. Svátku lužickosrbské poezie ve Varnsdorfu – 2013. ISBN 978-80-86409-41-2

Polotam, Amanach soutěže Literární Varnsdorf 2014 – 2014. ISBN 978-80-86409-44-3

Mezumročan – Peter Huckauf – 2014. ISBN 978-80-86409-45-0

Drápandění, Drápanda 2015 - 2015. ISBN 978-80-86409-47-4

Druhé světy – Róža Domašcyna – 2015. ISBN 978-80-86409-48-1

Významné lužickosrbské osobnosti působící ve městě Varnsdorf

Bjarnat Krawc (někdy uváděn jako Bjarnat Krawc-Schneider)(1861-1948)

Narodil se 5. února 1861 v Jitru (Sasko, okr. Kamenz), zemřel 25. listopadu 1948 ve Varnsdorfu, kde několik let svého života působil jako lužickosrbský hudební skladatel, sbormistr a organizátor společenského, především hudebního života ve městě. Do Varnsdorfu se přistěhoval v roce 1945 i se svou dcerou Hankou Krawcec.

B. Krawc přišel o byt a majetek při bombardování Drážďan. Česká vláda mu poskytla čestnou penzi a nový domov, který našel ve Varnsdorfu a zde v č.p. 2408 složil svoji poslední skladbu „Být či nebýt“

Hanka Krawcec (1901-1990)

Narodila se 13. března 1901 v Drážďanech, po roce 1945 se se svým otcem přistěhovala do Varnsdorfu, zde působila jako lužickosrbská výtvarnice, grafička a malířka. Zemřela v roce 1990 v nedaleké obci Filipov v domově důchodců. 25. 1. 2001 byla jmenována in memoriam čestnou občankou města Varnsdorfu a v den jejích 100. narozenin byla na domě, kde měla ateliér, odhalena pamětní deska.

Ruta Rawpowa

Dcera hudebního skladatele Bjarnata Krawce. Působila jako operní zpěvačka a učitelka hudby.

Ben Budar (1946-)

Lužickosrbský spisovatel, překladatel, redaktor a rozverný básník. Dvacet let byl lektorem lužickosrbského nakladatelství a nyní je redaktorem dětského časopisu Płomjo (Ohníček). Zajímavé je, že jeho překladatelská činnost se vztahuje i na překlady z ruštiny.

Michał Michałk

Dalším lužickosrbským obyvatelem ve Varnsdorfu byl sportovec a mistr v boxu ČSR z roku 1951 Michał Michałk.

Mikławš Krječmar (1891-1967)

Byl ředitelem varnsdorfského gymnázia a do roku 1953 působil na pražské Filozofické Fakultě Univerzity Karlovy jako docent sorabistiky.

Benedikt Dyrlich (1950-)

Lužickosrbský spisovatel, novinář a politik. Významně spolupracuje s Městskou knihovnou Varnsdorf při pořádání akcí s Lužicí a podporuje projekty, které knihovna realizuje.

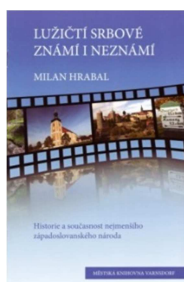
Jurij Koch (1936-)

Lužickosrbský spisovatel, který píše hornolužicky, dolnolužicky a německy. Studoval ve Varnsdorfu na gymnáziu.

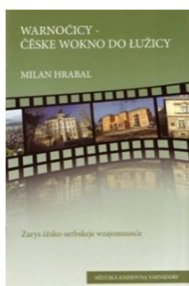
Marja Młynkowa (1934-1971)

Lužickosrbská spisovatelka, literární kritička a historička.

Vydané publikace v rámci projektu „Městská knihovna Varnsdorf – Setkávání přes hranice“

Milan Hrabal – o historii a současnosti nejmenšího západoslovanského národa, je doplňkem ke stejnojmenné přednášce pro základní a střední školy v česko-saském pohraničí. Publikace obsahuje bohatou fotodokumentaci.

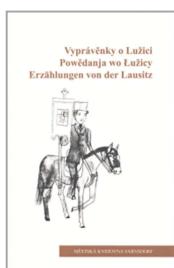
Milan Hrabal – tato trojjazyčná publikace, která je vydána v jazyce hornolužickosrbském, německém a českém, pojednává o vzájemných vztazích Čechů a Lužických Srbů, ve spojitosti s městem Varnsdorf.

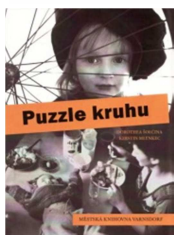
První setkání - Prěnje zetkanje - Das erste Treffen – sborník literárních soutěžních prací 1. regionálního kola literární soutěže

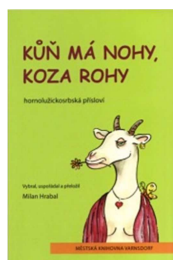
Jak to bylo? - Kak to bě? - Wie war es? - sborník literárních soutěžních prací 2. regionálního kola literární soutěže

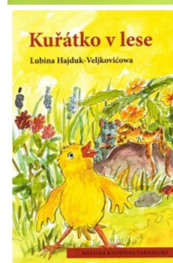
Vyprávěny o Lužici – Powědanja wo Łužicy – Erzählungen von der Lausitz - sborník literárních soutěžních prací 3. regionálního kola literární soutěže

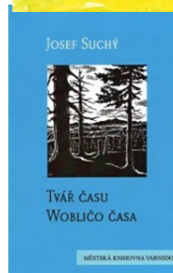
Puzzle kruhu - Kerstin Mlynkec (také ilustrace) a Dorothea Šolcína
Povídky současným mladých lužickosrbských autorek.

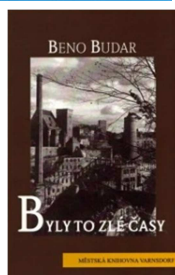
Kůň má nohy, koza rohy aneb Kdyby kočka mohla létat - Jan Radysërba-Wjely
Sbírka plná hornolužickosrbských přísloví (česky). Ilustroval Pavel Kacafírek.

Kuřátko v lese - Lubina Hajduk -Veljkovičowa
Pohádky pro menší děti (česky). Ilustrace Isa Bryccyna.

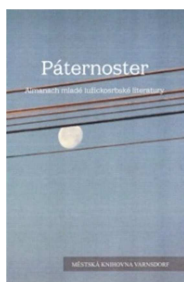
Tvář času / Wobličo časa - Josef Suchý
Výbor z poezie převážně se vztahující k Lužici (česky). Ilustrace Hanka Krawcec.

Byly to zlé časy - Beno Budar
Memoárová literatura Lužických Srbů (česky). Obsahuje dobové fotografie.

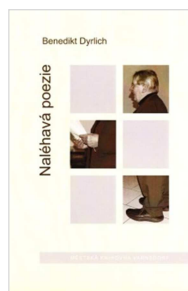

Uzly v paměti / Suki w pomjatk, Češi o Lužických Srbech / Češa wo Serbach - Čítanka / Čítanka - Současná česká próza, poezie a publicistika (česky/hornolužicky). Obsahuje dokumentární fotografie.

Páternoster

Almanach mladé lužickosrbské literatury (česky).

Naléhavá poezie - Benedikt Dyrlich

Výbor z poezie (česky).